

PRIVATISATION AND DECENTRALISATION, POSITION AND FUTURE OF OIL SECTOR IN TURKEY

ÖZELLEŞTİRME VE ÖZERKLEŞTİRME, TÜRKİYE'DEKİ PETROL SEKTÖRÜNÜN KONUMU VE GELECEĞİ

A. Uğur GÖNÜLALAN^{1,2}

A. Necdet PAMİR^{3,4}

Hülya PEKER^{5,6}

1-Jeofizik Yüksek Mühendisi,

2-TMMOB Yasa ve Yönetmelik Değişikliklerinin Takibi Çalışma Grubu ve JFMO Hukuk İşleri Komisyonu Başkanı

3-Petrol Mühendisi, Uluslararası Enerji Uzmanı

4-TMMOB, PMO Enerji Komisyonu Başkanı

5-Kimya Yüksek Mühendisi

6-Dek-TMK Üyesi

İÇİNDEKİLER

ÖZET

I. BÖLÜM: ÖZELLEŞTİRME

I.1. KAVRAM OLARAK ÖZELLEŞTİRME

I.2. TÜRKİYE'DE ÖZELLEŞTİRME TARİHİ

I.3. TÜRKİYE'DE ÖZELLEŞTİRME

I.3.1. TÜRKİYE'DE KİT SİSTEMİ

I.3.2. ÖZELLEŞTİRMENİN TANIMI

I.3.3. ÖZELLEŞTİRMEDEN BEKLENEN YARARLAR

I.3.4. ÖZELLEŞTİRME KANUNU

I.4. ÖZELLEŞTİRME MEVZUATI VE 4046 SAYILI KANUN

I.4.1. ÖZELLEŞTİRME İLE İLGİLİ DİĞER MEVZUATTA YER ALAN DÜZENLEMELER

I.5. ÖZELLEŞTİRME PROSEDÜRÜ

II. BÖLÜM: TÜRKİYE'DEKİ PETROL SEKTÖRÜNDEKİ ÖZELLEŞTİRMELER

II.1. TÜPRAŞ

II.1.1. TÜPRAŞ SÜRECİ

II.2. PETKİM

II.3. PETROL OFİSİ

III. BÖLÜM: TÜRKİYE'DEKİ PETROL SEKTÖRÜ

III.1. SEKTÖRÜN KURUMSAL OLARAK ORTAYA ÇIKIŞININ TARİHSEL SÜRECİ

III.2. TPAO'NUN KURULUŞU, STATÜSÜ VE GELİŞMELER

III.3. TÜRK PETROL SEKTÖRÜNDE KÜRESEL RÜZGÂRLAR

III.4. TPAO

III.4.1 TPAO-YABANCI ŞİRKET ORTAKLARI

III.4.2 TPAO YURT DIŞI FAALİYETLERİNE YÖNELME

IV. BÖLÜM: TPAO VE THY A.O. KARŞILAŞTIRMASI

IV.1. PETROL SEKTÖRÜNDE YATIRIMLARIN DURUMU

IV.2. TPAO'NUN YILLARA GÖRE YURT İÇİ YATIRIMLARI

IV.3. KAMU YATIRIMLARININ PETROL ARAMA VE ÜRETİM FAALİYETLERİ

IV.3.1. KEŞİFLERİ

IV.3.2 KAMUNUN FAALİYETLERİ SONUCU SAHİP OLDUĞU VARLIKLARI (REZERVLERİ)

IV.4. SAHA, JEOLJİ, JEOFİZİK VE KUYU FAALİYETLERİ

IV.5. ÜRETİM FAALİYETLERİ

V. BÖLÜM: SONUÇLAR

VI. BÖLÜM: ÖNERİLER

KAYNAKÇA

VII. BÖLÜM: BASINDA TPAO/BOTAŞ ÖZELLEŞTİRMESİ

TMMOB VIII Enerji Sempozyumu, 17-19 Kasım 2011 İstanbul

Dünyada, XX. yüzyılın son çeyreğinden itibaren ekonomik entegrasyon ve küreselleşme süreçlerinin gelişmesiyle birlikte ekonomide liberal düşünceler yeniden gündeme gelmiş ve özelleştirme kavramı dünya ekonomisini sarmıştır. Özelleştirme değişen dünya koşullarında toplumun ihtiyaçlarının daha iyi karşılanabilmesi için devletin yeniden yapılanması sürecinin önemli bir parçası olarak hemen tüm ülkelerin gündeminde bulunmaktadır.

1974'te Şili'de, 1978'de Çin'de başlayan özelleştirme süreci 80'li yılların ikinci yarısında az gelişmiş ülkeleri, 90'lı yılların başında da Avrupa ülkelerini ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla bir kısım Asya ülkelerini kapsayarak global bir şekil almış ve halen sürmektedir.

Bilindiği gibi özelleştirmede uygulanan modeller her ülkeye göre farklılık göstermektedir. Özelleştirme konusu ilk olarak 1963 ten sonra 5.beş yıllık kalkınma planında yer almıştır. Daha sonra hazırlanan kalkınma planlarında da kapsamlı bir şekilde yer verilmiştir. Özelleştirme uygulamaları ile Türkiye'nin dünya pazarına entegrasyonu, AB'ye ve Gümrük Birliğine girme amaçlarının gerçekleşmesine yardımcı olacağı savı ile aynı zamanda serbest piyasa şartlarının temin edilerek rekabet ortamının yaratılması, ekonomide verimliliğin artması, üretim masraflarının düşmesi de hedefler arasında yer almaktadır.

Ülkemizde 1980'den sonra ekonomide radikal reformlar başlatılmıştır. Ülkemizde özelleştirmeye ilişkin ilk yasal düzenleme, 29.2.1984 tarih ve 2983 sayılı Kanun ile yapılmıştır.

Özelleştirme ile ilgili yasal boşlukların zaman içerisinde belirginleşmesi ve genel yetki kanunları ile bu yetki kanunlarına dayanılarak çıkarılan KHK'lerin kargaşa yaratması ve Anayasa Mahkemesince verilen iptal kararları sonucu özelleştirme kanununda çok sayıda düzenleme yapılması gereği ortaya çıkmıştır.

Zaman içerisinde özelleştirme uygulamalarında karşılaşılan sorunların neticesinde oluşan hukuki boşluğun giderilmesi amacıyla 1994 yılında 4046 sayılı Kanun yürürlüğe girmiş olup halen yürürlüktedir ve Türkiye'de özelleştirme sürecinin düzenlenmesi bakımından önem taşımaktadır. Söz konusu kanunla ilgili de yakın zamana kadar yeni düzenlemeler ve değişiklikler yapılmıştır.

1985 yılından itibaren 2011 yılına kadar 270 kuruluşdaki kamu hisseleri, 22 yarım kalmış tesis, 814 taşınmaz, 8 otoyol, 2 boğaz köprüsü, 114 Tesis, 6 Liman, şans oyunları lisans hakkı ile Araç Muayene İstasyonları özelleştirme kapsamına alınmıştır.

Türkiye'de özellikle 2001 yılından sonra önemli bir yapısal reform süreci yaşanmıştır. Bunlardan enerji piyasası; elektrik, doğalgaz ve petrol piyasası olarak üç kısımda izlenebilir.

Enerji sektöründeki yapısal reform süreci 3 Mart 2001 tarihli 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanununun yürürlüğü girmesi ile başlamıştır. Bunu 02.05.2001 tarihinde yürürlüğe giren 4646 Doğalgaz Piyasası Kanunu'nu takip etmiştir.

Bu iki kanun ile elektrik ve doğalgaz sektörlerinin yeniden yapılandırılarak, özelleşmelerin de tamamlanması ile beraber serbest bir piyasa yapısı oluşturulması hedeflenmiştir.

Diğer taraftan, 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu ve 5307 sayılı Sıvılaştırılmış Petrol Gazları Piyasası Kanunu sırasıyla 20 Aralık 2003 ve 13 Mart 2005 tarihlerinde yürürlüğe girmiştir.

Bilindiği gibi, 1954 yılında 6327 sayılı özel hukuk hükümlerine tabi bir kanunla kamu adına, petrol ve doğalgaz arama, sondaj, üretim, rafineri ve pazarlama faaliyetlerini yürütmek üzere TPAO kurulmuştur. TPAO statüsünün verdiği imkanlarla çok sayıda bağlı ortaklık ve iştirakler kurmuştur. 2000 yılında TUPRAŞ hisselerinin büyük bölümünün özelleştirilmesiyle yurtiçi ve yurtdışı piyasalarda bugüne kadar yapılan en büyük halka arz gerçekleştirilmiştir. Yine 2000 yılı içerisinde POAŞ'ın % 51 oranındaki hissesinin blok satış yöntemiyle özelleştirilmesi sonucunda bugüne kadar yapılan en önemli özelleştirme uygulamalarından biri gerçekleştirilmiş, 2002 yılında ise kalan kamu hisselerinin İMKB'de satışı sonucunda POAŞ'da bulunan kamu hisselerinin tamamı özelleştirilmiştir.

TPAO'nun kuruluşları olan İGSAŞ İstanbul Gübre San. A.Ş. ise 15 Nisan 2002'de TUGSAŞ Türkiye Gübre San. A.Ş. bünyesinde birleştirilmiş ve özelleştirilmiştir. DİTAŞ Deniz İşletmeciliği A.Ş.'de bulunan %50.98 oranındaki hisselerin tamamı 21 Kasım 2002 tarihinde TUPRAŞ'a devredilmiştir.

Kısmen özelleştirme işlemi gerçekleştirilen Petrokimya Holding A.Ş. ÖİB'nin portföyündeki Şirketler arasında yer almaktadır.

Dünyada devletler ülke çıkarlarını gözönünde bulundurarak, stratejik alanlarda özellikle enerji sektöründe devlet şirketi yapılanmalarını sürdürmektedirler. Bu çerçevede büyük petrol şirketlerinin önemli bir kısmı, entegre bir devlet şirketi olarak; Statoil (Norveç), Japex(Japonya), Petrobras(Brezilya), Eni(İtalya), Gazprom, Lukoil(Rusya) v.b. faaliyet göstermekte olup, dünya petrol ve gaz kaynaklarının kontrolü ve pazarlamasında önemli bir yere sahiptirler.

Türkiye doğusunda dünya petrol kaynaklarının %72'sine sahip ülkelere ve batıda ise tüketici ülkelere komşu konumundadır. Böyle bir coğrafyada bulunan Türkiye'nin çok güçlü bir veya birkaç petrol şirketi olmalıdır.

Hayati önemde stratejik bir madde olan petrolün aranmasından, üretimine, rafinajından, pazarlanmasına ve taşınmasına kadar pek çok alanda, 1983 yılına kadar entegre bir petrol şirketi olarak faaliyette bulunan TPAO, bugün yurtiçinde ve yurtdışında sadece arama, sondaj ve üretim faaliyetlerini gerçekleştiren bir petrol şirketi statüsündedir.

Türkiye'deki petrol arama ve üretim yatırımlarının büyük çoğunluğunu bugüne kadar tek başına TPAO belirlemiştir. Ülkemizdeki yerli sanayi kuruluşlarının bilgi, teknik ve ekonomik alanlarda yetersizliği ve taşıdığı riskler nedeniyle petrol aramalarına ilgileri az olmuştur. Ancak olumlu bir gelişme olarak 2003 yılından itibaren petrol arama faaliyetlerine hızla katılan birçok yeni yerli şirket görmekteyiz. Bu şirketler başlangıç adımlarında milli petrol şirketinin teknik ve bilgi birikiminden yararlanmaktadırlar.

Bugünlerde TPAO'nun Türk Hava Yolları modeli dikkate alınarak %49 hissesinin halka arz edilmesi hususu gündeme gelmiştir.

Bu çalışmada; yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde; TPAO'nun hem ekonomiye katkısı, hem de stratejik bir kaynak olan petrol sektöründe büyük bir yatırım şirketi oluşu ve THY'nin ise hizmet sektöründe yer alan bir şirket olması dikkate alınarak durum tespiti yapılmaya çalışılmıştır.

I.ÖZELLEŞTİRME

I.1. KAVRAM OLARAK ÖZELLEŞTİRME

Özelleştirme (privatization) sözcüğü ilk defa 1983 yılında Webster's New Collegiate Dictionary'nin 9. baskısında yer almış ve "özel hale getirmek, sınai veya ticari hayattaki denetim ve mülkiyeti, kamu kesiminden özel kesime aktarmak" olarak tanımlanmıştır. Sözcüğün ilk kullanılışı ise, Peter F. Drucker'ın 1969 yılında basılan "The Age of Discountinuity" isimli eserinde "reprivatization" şeklinde olmuş, 1976 yılında ise Robert W. Poole bu terimi, "privatization" olarak kısaltmış ve "Reason Foundation" isimli çalışmasında kullanmıştır.

Özelleştirme ilk defa 1979 yılında İngiltere'de Muhafazakar Partinin seçim manifestosunda yer almış, ilk özelleştirme uygulamaları da (Şili uygulaması hariç tutulacak olursa) yine İngiltere'de Muhafazakar Parti döneminde gerçekleştirilmiştir. Daha sonra Kasım 1980'de ABD'de başkanlık seçimlerinin Ronald Reagan tarafından kazanılması ile uygulama dünyaya ihraç edilir hale gelmiştir.

Özelleştirme dar anlamıyla, "mülkiyeti ve yönetimi kamuya ait olan iktisadi üretim birimlerinin özel sektöre devri" olarak tanımlanmaktadır [6].

1.2. TÜRKİYE'DE ÖZELLEŞTİRME TARİHİ

Özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde özelleştirmenin kamu iktisadi teşebbüslerinin hazineye getirdiği finansman yükünden kurtulmanın dışındaki bir amacı da devlete ek gelir sağlamaktır. Mülkiyetin ve servetin geniş kitlelere yayılması da özelleştirmenin hedefleri arasında gösterilmektedir.

1980'li yıllarda özelleştirme uygulamaları hızla yaygınlaşmış, özelleştirme yöntemlerinin farklılığı, hedeflere ulaşmadaki başarı derecesi doğal olarak ülkeden ülkeye farklılıklar göstermektedir.

1983 yılından sonra gündeme gelen özelleştirme ile ilgili ilk hukuki düzenleme, 1984 yılında çıkarılan 2983 sayılı kanunla getirildi. Daha sonra 1986 yılında çıkarılan 3291 sayılı kanunda, kamu kuruluşlarının özelleştirme kapsamına alınması ve uygulamaların yürütülmesine ilişkin esaslar belirlendi.

233 sayılı KHK adı geçen, tamamı devlete ait ve kamu iktisadi teşebbüsü statüsünde faaliyet gösteren kuruluşların özelleştirme kapsamına alınmasına Bakanlar Kurulu,

Özelleştirme programının yürütülmesi konusunda ise 2983 sayılı kanunla oluşturulan "Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi" görevlendirildi. 3291 sayılı kanunla, özelleştirme uygulamaları konusundaki karar mercii, "Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı Kurulu" olarak belirlendi.

Nisan 1990'da yürürlüğe giren 414 sayılı KHK ile Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi, "Kamu Ortaklığı İdaresi" ve "Toplu Konut İdaresi" adı altında iki ayrı kuruluş olarak yeniden örgütlendirildi. 6 Ocak 1992 tarihinde yürürlüğe giren 473 Sayılı KHK ile de, karar mercii "Kamu Ortaklığı Yüksek Kurulu" olarak değiştirildi. Özelleştirmeye ilişkin esasların, çalışmalar sonucunda, bütün siyasi partilerin ve sendikaların önerileri de dikkate alınarak hazırlanan 4046 sayılı Özelleştirme Yasası 27 Kasım 1994 tarihinde 22121 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdi.

Bu yasayla daha önceki mevzuatta yapılan değişiklikler ve getirilen yeni düzenlemeler, ana başlıklar itibariyle şöyleydi:

- Özelleştirme Yüksek Kurulu oluşturuldu.
- Özelleştirme İdaresi Başkanlığı kuruldu.
- Stratejik nitelikteki kuruluşlarda imtiyazlı hisse bulundurulması öngörüldü [8].

I.3. TÜRKİYE'DE ÖZELLEŞTİRME

Türkiye özelleştirme tartışmaları 1983'te başlayıp, 1986 yılında çıkarılan 1291 sayılı kanunla kurulan kamu Ortaklığı İdaresi'nin (KOİ'nin) faaliyete geçmesiyle özelleştirme uygulamalarına başlandı [9].

I.3.1. TÜRKİYE'DE KİT SİSTEMİ

KİT'ler İktisadi Devlet Teşekkülleri (İDT) ve Kamu İktisadi Kuruluşu (KİK) diye ikiye ayrılır. Her iki kuruluşun da sermayesinin tamamı devlete ait olduğu halde, İDT'ler ekonomik alanda ticari esaslara göre mal ve hizmet üretip pazarlarlar, KİK'ler ise tekel niteliğindeki mal ve hizmetleri kamu yararı gözeterek üretmek ve pazarlamak için kurulmuş olan KİTlerdir.

I.3.2. ÖZELLEŞTİRMENİN TANIM

Özelleştirme, KİT'lerin mülkiyetinin tümüyle veya sermaye payının en az %51'inin özel sektöre devredilmesi ile, bu kuruluşların yönetimlerinin özelleştirilmesidir.

Özelleştirmenin geniş manada tanımı ise, her ne şekilde olursa olsun devletin ekonomideki payının küçültülmesidir.

Bir KİT'in özel sektör firmalarındaki kâr getiren iştiraklerinin satılması gerçek anlamda bir özelleştirme değildir. Çünkü, bu firmada mülkiyet ve yönetim zaten özel sektöre aittir. Buna rağmen iştiraklerin satılması ve elde edilen gelirler yine de özelleştirme geliri sayılmaktadır. Oysa kâr getiren iştirakleri satmak gerçekte sağmal ineği (süt veren ineği) kesmekten başka bir şey değildir.

I.3.3. ÖZELLEŞTİRMEDE BEKLENEN YARARLAR

Kamu kesiminde (KİTler, Belediyeler, BİTler, Sosyal Güvenlik Kurumları) özelleştirme başarılı bir şekilde tamamlanırsa; özelleştirme sadece ekonomik bir olay değil, mali, sosyal ve siyasi boyutları ve faydaları olan bir uygulama olarak görülmüştür.

1.3.4. ÖZELLEŞTİRME KANUNU

4046 sayılı ve 27/11/1994 tarihli Özelleştirme Kanunu'nun amacı ekonomide verimlilik artışı kamu giderlerinde azalma sağlamak için,

İDT'lerin veya devlete alt müessese, Bağlı Ortaklık, İşletme ve işletme birimleri ile varlıklarının veya iőtiraklerindeki kamu payları ile Hazine paylarının,

Belediye ve devlete ait müessese. Bağlı Ortaklık, işletme ve işletme birimleri ile varlıklarının veya iőtiraklerindeki kamu payları ile Hazine paylarının.

Belediye ve İl Özel idarelerine ait ticari amaçlı payların ve ayrıca Genel ve Katma Bütçeli İdarelerin varlıkları (baraj, gölet, otoyol ve limanlar gibi) ile KİTlerin bazı işletme birimlerinin işletme haklarının özelleőtirilmelerine ilişkin esasları düzenlemektedir.

Kanun'un amacına hizmet etmek için Başbakan'ın başkanlığında, bir Devlet Bakanı, Özelleştirmeden Sorumlu Devlet Bakanı. Maliye Bakanı, Sanayi ve Ticaret Bakanı'ndan oluşan "Özelleştirme Yüksek Kurulu" (KURUL) kurulmuştur. Özelleştirme ile ilgili kararlar kurulun tamamının katılımı ve oybirliği ile alınır. Kurulun sekreteryası hizmetleri ise yeni kurulan "Özelleştirme İdaresi Başkanlığı (idare) tarafından yürütölür,

Özelleştirme programına alınan kuruluşlar

a)Stratejik sayılacak konu ve kuruluşları tespit etmeye, Kurul yetkilidir.

- Türk Hava Yolları A.O.,

- T.C. Ziraat Bankası,

- Türkiye Halk Bankası A.Ş.,

- T.M.O. Alkoloid Müessesesi,

- Türkiye Petrolleri A.O.

I.4. ÖZELLEŞTİRME MEVZUATI VE 4046 SAYILI KANUN;

Ülkemizde özelleştirmeye ilişkin ilk yasal düzenleme, 29.2.1984 tarih ve 2983 sayılı Kanun ile yapılmıştır.

I.4.1. ÖZELLEŞTİRME İLE İLGİLİ DİĞER MEVZUATTA YER ALAN DÜZENLEMELER;

4046 sayılı Kanun dışında diğer mevzuatta da özelleştirme ilgili olarak düzenlemeler yer almaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda belirtilmiştir;

4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'nun 14. maddesinde; Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş., Elektrik Üretim Anonim Şirketi ile bunların müessese, bağlı ortaklık, iştirak, işletme ve işletme birimleri ile varlıklarının 4046 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından yürütüleceği hüküm altına alınmıştır [9].

406 sayılı Kanunda 1994 yılından bu yana 4000, 4107, 4161, 4502, 4673, 4854, 4971, 5071, 5189, 5234, 5335, 5369 ve 5398 sayılı Kanunlarla değişiklikler yapılmıştır.

I.4.2. 1985 – 2011 DÖNEMİ UYGULAMALARI

I.4.2.1. ÖZELLEŞTİRME KAPSAMINA ALINAN KURULUŞLAR:

1985 yılından itibaren 270 kuruluştaki kamu hisseleri, 22 yarım kalmış tesis, 814 taşınmaz, 8 otoyol, 2 boğaz köprüsü, 114 Tesis, 6 Liman, şans oyunları lisans hakkı ile Araç Muayene İstasyonları özelleştirme kapsamına alınmıştır.

I.4.2.2. GERÇEKLEŞTİRİLEN UYGULAMALAR:

Özelleştirme kapsamındaki kuruluşlardan elde edilen 4 milyar \$ temettü geliri ve 10 milyar \$ diğer kaynaklarla birlikte 1985 – 31 Aralık 2010 dönemi toplam kaynakları 45 milyar \$ düzeyine ulaşmaktadır.

Özelleştirme uygulamaları sonucunda elde edilen kaynakların kullanımı 3 ana başlık altında toplanmaktadır.

Bunlardan ilki özelleştirme kapsamındaki kuruluşlara yapılan ödemelerdir. 11 milyar \$ düzeyinde ve toplam kaynakların %26'sını kapsayan bu tutar, kuruluşlara yapılan sermaye iştirakleri, verilen krediler, çalışanlara yönelik iş kaybı ve özelleştirme sonrası tazminatları ile emeklilik primi ödemeleri gibi kullanım kalemlerinden oluşmaktadır.

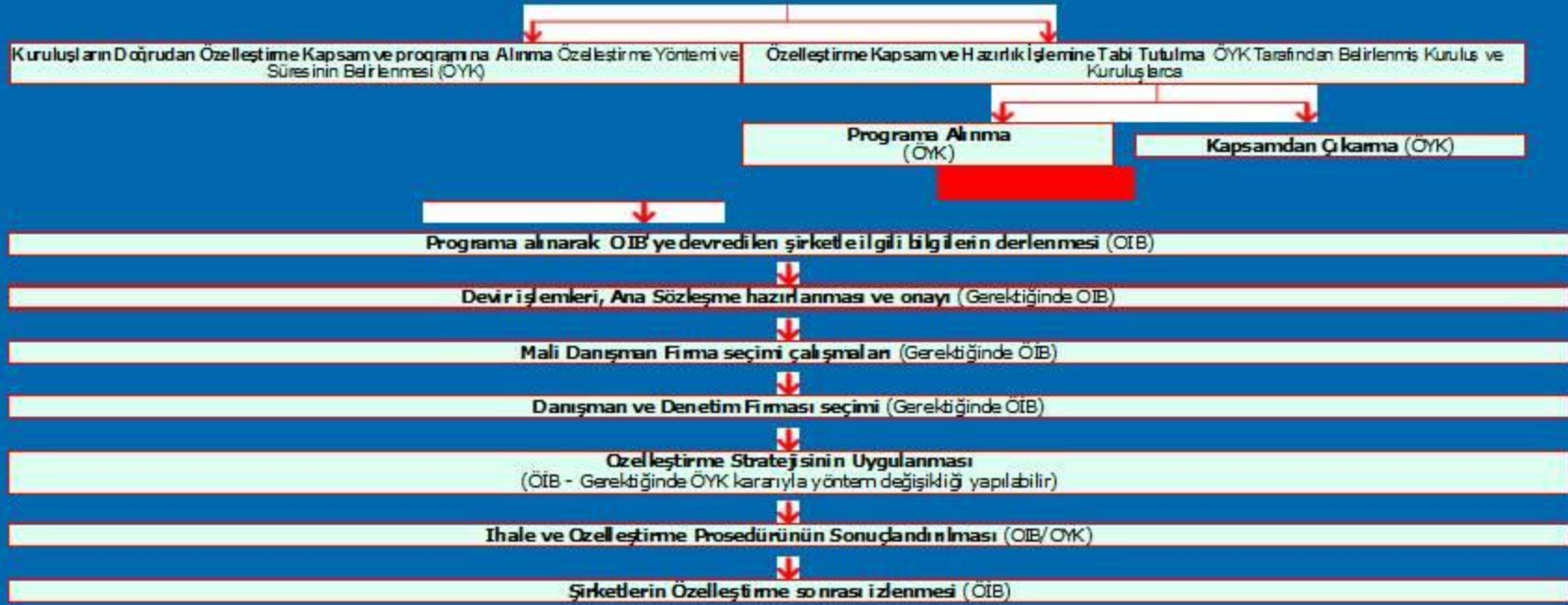
İkinci büyük kullanım kalemini ise, aynı tarih itibariyle 21 milyar \$ düzeyinde ve toplam kullanımların % 48'ini kapsayan ve Hazineye ve Hazine bünyesinde bulunan Kamu Ortaklığı Fonu'na (Kamu Ortaklığı Fonuna, 26 Mayıs 2000 tarihinde yürürlüğe giren 4568 sayılı Kanun çerçevesinde, 2001 yılından beri aktarma yapılmamıştır.) yapılan aktarmalardan oluşturmaktadır. Kamu Ortaklığı Fonu'nun kullanım alanı ise mevzuatla sadece baraj, otoyol ve içme suları gibi altyapı tesislerinin finansmanı ile sınırlandırılmıştır.

Üçüncü kullanım kalemi ise, özelleştirme uygulamaları için çıkarılan bono ve tahvil ödemeleri gibi tutarlardan oluşmaktadır. Bu ödemelerin toplamı da yine aynı dönemde 11 milyar \$ düzeyinde olup, toplam kullanımların %25'ini kapsamaktadır.

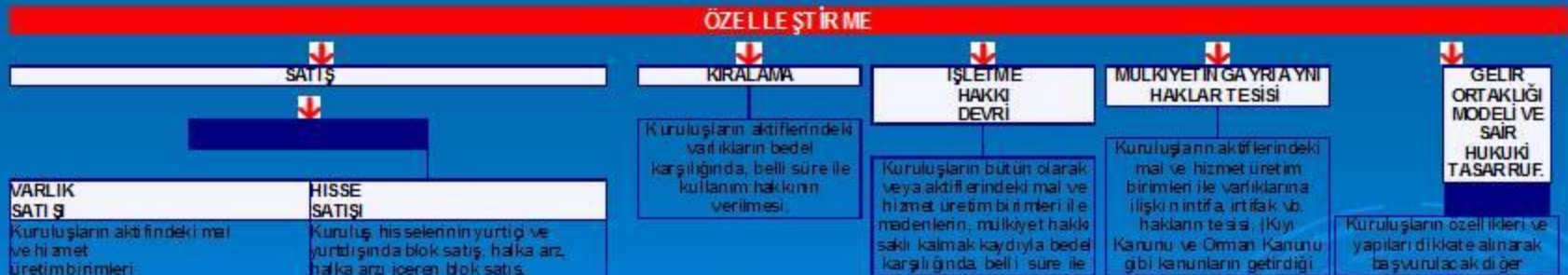
Yukarıda belirtilen üç ana kullanım kalemi toplamı olan 43 milyar \$ düzeyindeki tutar, toplam kullanımların % 98'ini kapsamakta ve özelleştirme olgusu var olsa da, olmasa da, devletin bir şekilde Hazinesinden yapmak zorunda olduğu tutarlardan oluşmaktadır.

Bu arada özelleştirmeye bağlı olarak yapılan ve gider-masraf olarak tanımlanabilecek, uygulamalar için yapılan danışmanlık, ihale ilanları ile reklam ve tanıtım giderleri ise toplam kullanımların yalnızca % 1'ini oluşturmaktadır [9].

1.5. ÖZELLEŞTİRME PROSEDÜRÜ

ÖZELLEŞTİRME YÖNTEMLERİ

II. TÜRKİYE'DEKİ PETROL SEKTÖRÜNDEKİ ÖZELLEŞTİRMELER

II.1. TÜPRAŞ

Yıllık 28,1 milyon ton'luk rafinaj ve 50 bin ton'luk petrokimya kapasitesinin yanı sıra (% 40 paya sahip olduğu) Opet ve (% 79,98 pay ile) DİTAŞ ortaklıklarıyla yarattığı katma değer ve cirosuyla ülkemizin en büyük sanayi şirketidir.

Kökleri, 1961 yılında Amerikan Caltex tarafından kurulan İPRAŞ'a (İstanbul Petrol Rafinerisi A.Ş.) kadar uzanmaktadır. % 51 hissesi TPAO'ya ait olarak kurulmuştur. Kamu İktisadi Teşekkülleri'nin daha verimli çalışmalarını sağlamak amacıyla yapılan düzenlemeler kapsamında, İPRAŞ ve kamuya ait diğer 3 rafineri, 1983 tarihinde TÜPRAŞ çatısı altında toplanmıştır.

II.1.1. TÜPRAŞ SÜRECİ

Uzun yıllar bir KİT olarak Türkiye'ye hizmet veren TÜPRAŞ'ın, 10 Temmuz 1990 tarihindeki T.C. Başbakanlık Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'na devredilmesi önemli bir dönüm noktası olmuştur.

Özelleştirme planı çerçevesinde, 1991 yılında TÜPRAŞ'ın birinci halka arzı gerçekleştirilmiş ve sermayesinin % 2,5'i oranında A grubu hisse senedi halka arz edilmiştir. 1999 yılı sonuna kadar TÜPRAŞ hisselerinin yaklaşık % 3,58'i İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem görmekteydi.

2000 yılı Nisan ayında TÜPRAŞ hisselerinin ikinci halka arzının tamamlanmasıyla İstanbul ve Londra Menkul Kıymetler Borsalarında işlem gören A grubu hisselerin toplam sermayeye oranı % 34,24'e yükselmiştir. 4 Mart 2005 tarihinde TÜPRAŞ hisselerinin % 14.76'sı İMKB Toptan Satışlar Pazarı'nda uluslararası fonlara satılmış ve halka açıklık oranı % 49'a yükselmiştir.

2005 yılı, TÜPRAŞ'ın bundan sonraki geleceği için hayati öneme sahip olayların gerçekleştiği bir yıl olmuştur. O tarihe kadar kamuya ait olan % 51 oranındaki hissenin blok satışı için ÖİB tarafından 12 Eylül 2005 tarihinde yapılan ihaleyi, 4 milyar 140 milyon ABD doları ile Koç-Shell Ortak Girişim Grubu kazanmış ve Özelleştirme Yüksek Kurulu, 7 Kasım 2005 tarih ve 2005/1128 sayılı kararı ile ihale sonucunu onaylamıştır. Koç Holding 26 Ocak 2006 tarihinde Hisse Satış Sözleşmesi'ni imzalayarak hisse devrini gerçekleştirmiştir.

ÖİB ihale şartnamesinin gereği olarak, TÜPRAŞ hisselerini devralmak üzere kurulan Enerji Yatırımları A.Ş.'nin ortaklık yapısı, Koç Holding A.Ş.% 75, Aygaz A.Ş.% 20 , Opet Petrolcülük A.Ş. % 3, Shell Overseas Investment B.V. % 1,9 ve The Shell Company of Turkey Ltd. % 0,1 dağılımıyla belirlenmiştir.

II.2. PETKİM

Türkiye’de petrokimya sanayinin kurulması fikri I. Beş Yıllık Plan döneminin başlangıcı olan 1962 yılında benimsenmiş, yapılan etüt ve araştırmalar sonucunda Petkim Petrokimya A.Ş. 03.04.1965 tarihinde TPAO öncülüğünde kurulmuştur.

PETKİM, Yarımca Kompleksi’nde 1970 yılında, önce 5 fabrikayı işletmeye açmış daha sonraları da diğer fabrikalar bunu takip etmiştir. III. Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde PETKİM’in ikinci kompleksinin Aliğa’da kurulması kararlaştırılmıştır. Aliğa Kompleksi, en ileri teknolojiler ve optimum kapasitelere sahip olarak kurulmuş ve 1985 yılında işletmeye alınmıştır.

PETKİM, Petrokimya Holding A.Ş.’nin sermayesindeki, %51 oranındaki kamu hissesi; "Blok Satış" yöntemi ile özelleştirilmesine ilişkin ihale süreci sonucunda 30 Mayıs 2008 tarihinde 2.040.000.000 USD bedelle SOCAR & TURCAS Petrokimya A.Ş.’ne geçmiştir.

Toplam 1,9 milyon ton kapasiteye esas ana ürün miktarı ile temel ve ara petrokimyasal hammadde üretilmektedir. 2010 yılında %99 kapasite kullanım oranı ile 3.240.159 ton brüt üretim, 1.566.038 ton satılabilir üretim gerçekleştirilmiştir. PETKİM, hammadde entegrasyonunu kapsayan büyüme ve yatırım hedeflerine elverişli altyapı ve araziye sahiptir.

II.3. PETROL OFİSİ

1990’lı yılların başında bir çok şirketteki kamu hisseleri kısıtlı da olsa halka arz edilmiş, hisse senedinin kurumsallaşması ve sermayenin tabana yayılmasında bir başlangıç yapılmış, 1998 yılında da T. İŞ BANKASI’ndaki kamu hisseleri ile 2000 yılında TÜPRAŞ hisselerinin büyük bölümünün özelleştirilmesiyle yurtiçi ve yurtdışı piyasalarda bugüne kadar yapılan en büyük halka arz gerçekleştirilmiştir. Yine 2000 yılı içerisinde POAŞ’ın % 51 oranındaki hissesinin blok satış yöntemiyle özelleştirilmesi sonucunda bugüne kadar yapılan en önemli özelleştirme uygulamalarından biri gerçekleştirilmiş, 2002 yılında ise kalan kamu hisselerinin İMKB’de satışı sonucunda POAŞ’da bulunan kamu hisselerinin tamamı özelleştirilmiştir.

Halen özelleştirme kapsam ve programında 25 kuruluş bulunmaktadır. Bu kuruluşların 12 tanesinde % 50’nin üzerinde kamu payı vardır. Bunun yanı sıra, özelleştirme kapsamında 415 taşınmaz, 52 tesis, 3 liman, 8 otoyol, 2 boğaz köprüsü ile şans oyunları lisans hakkı da yer almaktadır.

III. TÜRKİYE'DEKİ PETROL SEKTÖRÜ

III.1. SEKTÖRÜN KURUMSAL OLARAK ORTAYA ÇIKIŞININ TARİHSEL SÜRECİ

TPAO 15 Aralık 1954 tarihinde 150 milyon liralık bir sermaye ile kurulmuştur. TPAO'nun sermayesinin %51'i hazineye % 49'luk payı ise özel şahıslar, kuruluş ve bankalara aittir. Daha da ilginç, başlangıç yıllarında özel şahıs ve özel bankalara ayrılan TPAO hissesi doldurulamadığından, %49'luk olarak tasarlanan hazinenin payı %51'in üzerindedir. 1950'li yıllarda, ülkemizdeki özel sermaye birikimleri çok yetersizdir. TPAO'nun milli petrol şirketi olarak yapılandırılmasında özellikle üzerinde durulması gereken konu, kuruluşunun batılı petrol şirketleri modeliyle yapılmasıdır. Bu yıllar dünyanın her köşesinde, hemen hemen bütün ülkelerin kendi şirketlerini yapılandırma dönemine denk gelmektedir. Bunların başlıcaları Tablo'da sıralanmıştır [5].

Başlıca Ülkelerin Yıllara Göre Milli Petrol Şirketi Yapılandırmaları

YIL	ÜLKE-ŞİRKET
1951	İran (NIOC),
1953	İtalya (ENI)
1954	Japonya (JAPEN), Brezilya (PETROBRAS) Türkiye (TPAO)
1956	Mısır (EGPC), Hindistan (ONGC)
1960	Venezüella (CLP), Kuveyt (KNPC)
1962	Saudi Arabistan (PETROMIN)
1963	Irak (INOC)
1964	Suriye (SGPC)
1968	Endonezya (PERTAMINA)
1971	Abu Dabi (ADNOC)
1972	Norveç (STATOIL)

Tablo. 1 [5]

TPAO 1954 yılında 6327 sayılı yasa ile Batılı Şirket modelinde bir petrol şirketi olarak hayat bulmuştur.

Batılı özel ve devlet şirketleri günümüzde de bu model ile yapılanmalarını sürdürmelerine rağmen, ne üzüntü vericidir ki TPAO, 1980 sonrası petrol sektöründe yaşayabilmek için her petrol şirketi için vazgeçilemez yapılanma tasarımıyla çıkarılarak, küresel isteklere göre üstelik kanun hükmündeki bir kararnameyle lokmalara ayrılmıştır.

III.2. TPAO'NUN KURULUŞU, STATÜSÜ VE GELİŞMELER

TPAO'nun Kısaca Tarihçesi

TPAO, **07.03.1954** tarih ve **6327** sayılı Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı Kanunu'nun Bakanlar Kuruluna verdiği yetkiye dayanılarak Esas Mukavelesi'nin Resmi Gazetede yayımlandığı **10.12.1954** tarihinde kurulmuştur. (Ticaret Sicil No.5602)

Başlangıçta sermayesi 150 Milyon TL olarak belirlenmiş, hisseleri (A) ve (B) grubu şeklinde iki gruba ayrılmış; %51 oranında (A) grubu hisseleri münhasıran Hazineye tahsis edilirken, %49 oranındaki (B) grubu hisselerinin hakiki ve hükmi şahıslara tahsis olunabilmesi öngörülmüştür.

6327 sayılı Kanun, TPAO'nun ve kuracağı Ortaklıkların 1050, 3460 ve 3611 sayılı Kanunlarla ek ve değişikliklerine ve Sayıştay denetimine, ayrıca memur ve müstahdemlerinin de 3656, 3659 ve 6245 sayılı Kanunlarla ek ve tadilleri hükümlerine tabi olmayacağını belirlemiştir.

TPAO bugüne kadar petrole ilgili çeşitli Ortaklıkların kurulmasında etken olmuştur. Bunlar kuruluş sırasına göre aşağıda gösterilmiştir [2].

Şirketin Adı	Kuruluş Tarihi	TPAO Hissesi (%)	Ayrılış Tarihi	Bugünkü TPAO Hissesi (%)
1. İFRAŞ-İSTANBUL PETROL RAFİNERİLERİ A.Ş.	1960	51.00	1983	-
2. PETKİM-PETROKİMYA A.Ş.	1965	51.00	1983	-
3. İFRAĞ-AZ A.Ş.	1966	49.00	1987	-
4. TUNAŞ-TÜRK MÜHENDİSLİK MÜŞAVİRLİK VE MÜT. A.Ş.	1969	19.00	1998	-
5. İGSAŞ-İSTANBUL GÜBRE SANAYİİ A.Ş.	1971	99.98	1998	-
6. DİTAŞ-DENİZ İSL. VE TANKERLİĞİ A.Ş.	1974	45.00	1993	-
7. BOTAS-BORU HATLARI İLE PETROL TAŞIMA A.Ş.	1974	99.98	1995	-
8. ADAŞ-AKARYAKIT DAĞITIM A.Ş.	1974	45.00	1993	-
9. KIBRIS TÜRK PETROLLERİ LTD.	1974	34.00	1983	-
10. İSLİTAŞ-PETROL ÜRÜNLERİ PAZARLA. VE TAŞIMA A.Ş.	1975	59.80	1983	-
11. LIBYA-ARAP-TÜRK ORTAK. MÜHENDİSLİK VE MÜŞ. HİZ. ŞTİ.	1983	50.00	2004	-
12. TPIG-TURKISH PETROLEUM INTERNATIONAL COMPANY LTD.	1988	100.00		100.00
13. KAZAKTÜRKMUNAY LTD.ŞTİ.	1993	49.00		49.00
14. TPOG-TURKISH PETROLEUM OVERSEAS COMPANY	1995	100.00		100.00
15. TEPCO LLC	1997	50.00	2001	-
16. TFBTC-TURKISH PETROLEUM BTC LIMITED	2002	100.00		100.00
17. TPSCP-TURKISH PETROLEUM SCP LIMITED	2002	100.00		100.00

Tablo. 2 [2]

TPAO'nun Başlangıçta sermayesi 150 Milyon TL olarak belirlenmiş, hisseleri (A) ve (B) grubu şeklinde iki gruba ayrılmış; %51 oranında (A) grubu hisseleri münhasıran Hazineye tahsis edilirken, %49 oranındaki (B) grubu hisselerinin hakiki ve hükmi şahıslara tahsisi öngörülmüştür.

TPAO'ya sürpriz ortaklar

1954 yılında kurulan ve 1983'te kanun hükmünde kararname ile kamu kuruluşu haline getirilen Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'na yeni ortaklar geldi. Kuruluşunda şirkete ortak olan Sosyal Güvenlik Kurumu, geçtiğimiz aylarda davayı kazanarak yaklaşık yüzde 6 civarındaki hissesini yeniden aldı. Halka arzı gündeme gelen Türkiye'nin en büyük ve kârlı şirketlerinden biri olan TPAO, kamu adına hidrokarbon ara-

ma, sondaj, üretim, rafineri ve pazarlama faaliyetlerini yürütmek amacıyla kuruldu. Şirkette Hazine'nin yanı sıra Emekli Sandığı (bugünkü adıyla SGK), İş Bankası, Anadolu Sigorta, Petrol Ticareti Vakfı ve 20 dolayında şahıs kurulu ortak olarak yer aldı. 1983'e kadar entegre bir petrol şirketi olarak pek çok alanda faaliyette bulunan TPAO, 1983'te 233 sayılı kanun hükmünde kararname ile kamu kuruluşu haline getir-

ildi ve "TPAO'nun yüzde 100'ü Hazine'nindir" kararı kabul edildi. Ortaklık yapısı belli olmayan bir kuruluşta halka arzın söz konusu olamayacağı kaydedilirken halen mecliste bulu-

nan yeni teşkilat kanununu çıkartılabilirse genel kurulun oluşturulacağı, genel kurul oluştuktan sonra şirketin hissedar yapısının belirleneceği ve sonra da kanuni bir şekilde TPAO'nun halka arzıyla ilgili işlemleri başlatılabileceği konuşuluyor

Suprise partners to TPC

New partners has came to Turkish Petroleum Corporation which was established in 1954 and became a public enterprise with the statutory decree. Social Security Institution, which participate to the company in their establishment, get their approximately %6 percent of share back by winnig the case. While it is recorded that there won't be a matter of public offerings , still it is said that if the new organic law is made, plenum will be formed and after that the shareholders will be determined and the public offerings of the TPC will start legally.

energyturk 45

20.05.1983 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 60 sayılı "İktisadi Devlet Teşekkülleri ve Kamu İktisadi Kuruluşları Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname" ile Türkiye Petrol Kurumu'nun kurulması ve TPAO ve TPAO'ya bağlı ortaklıklar TÜPRAŞ, BOTAS, POAS ve DİTAS, TPAO bünyesinden ayrılarak Türkiye Petrol Kurumu'na bağlı birer Anonim Ortaklık haline gelmesi öngörülmüştür.

28.05.1986 tarih ve 3291 sayılı KİT'lerin özelleştirilmesi hakkındaki hükümleri de içine alan Kanun gereğince, Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı Kurulu'nun 30.4.1987 tarih ve 54 sayılı kararı ile Ortaklığın İPRAGAZ'daki hisseleri Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığına devredilmiştir.

21.08.1988 tarihli 19906 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 88/13180 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile yurt dışında faaliyette bulunmak üzere şirket kurma veya kurulmuş şirketlere iştirak edebilmesi hususunda TPAO yetkili kılınmış ve bu yetkiye istinaden 7 Aralık 1988 tarihinde de Ortaklığın yurtdışı faaliyetlerini yürütecek ve sermayesi 3 Milyon ABD Doları olan TPIC "Turkish Petroleum International Company Ltd." adında bir şirket Jersey mevzuatına göre İngiltere'de (Jersey Channel Island) kurulmuştur.

20.05.1983 tarihine kadar Ortaklığın iştiraklerinden biri olan ve yukarıda açıklandığı üzere bu tarihte yayımlanan 60 sayılı KHK ile Türkiye Kimya Sanayii Kurumunun Bağlı Ortaklığı haline dönüştürülen İGSAŞ, Yüksek Planlama Kurulunun 30.11.1988 tarihli 88/113 sayılı kararıyla tekrar Ortaklığın Bağlı Ortaklığı durumuna getirilmiştir.

Başbakanlık Kamu Ortaklığı İdaresi'nin 10.07.1990 tarihli ve 90/3 sayılı kararıyla TÜPRAŞ, 05.09.1990 tarihli ve 90/7 sayılı kararıyla da POAS özelleştirme kapsamına alınmıştır [2].

III.3. TÜRK PETROL SEKTÖRÜNDE KÜRESEL RÜZGÂRLAR

1980'li yıllar TPAO'nun kuruluşlarının kanun hükmündeki kararnamelerle koparıldığı yıllardır.

İlk olarak 16 Kasım 1983 tarihinde İPRAŞ'ta yapılan değişiklikle TÜPRAŞ'a (Türkiye Petrol Rafineleri A.Ş) dönüştürülür. (I. Özal Hükümeti). TPAO'nun elinden tüm rafineleri alınarak, TÜPRAŞ'a devredilir. Gazete haberlerinde, TPAO'nun dev bir şirket konumunda olması nedeniyle talip olacak şirketlerin bu kadar büyük bir kuruluşu satın almada çok zorlaşacağını belirtmektedir. Kamu İktisadi Teşebbüsleri'nin düzenlenmesi adı altında 233 sayılı kanunun hükmünde kararnameyle 18.06.1984 günü Türkiye Petrol Rafineleri Anonim Şirketi (TÜPRAŞ), Petrol Ofisi Anonim Şirketi (POAŞ), Boru Hatları Petrol Taşıma Anonim Şirketi (BOTAŞ) ve Deniz İşletmeciliği ve Tankercilik Anonim Şirketi (DİTAŞ) önce TPAO'ya bağlı ortaklık haline gelmişlerdi.

1987 yılında İPRAGAZ, 1990 yılında TÜPRAŞ, aynı yıl POAŞ ve 1993 yılında ise DİTAŞ bağlı ortaklık konumundan çıkarılarak özelleştirme programına alınacaklardır. 1995 yılında BOTAŞ Bakanları Kurulu kararıyla bağlı ortaklık konumundan çıkarılacaktır.

OECD raporlarına göre 2003 sonu itibariyle devlet şirket sayısı:
Polonya'da: 1800, Çek Cumhuriyeti'nde: 1200, Slovakya'da:115, Japonya'da:78,
İsveç'te: 58, Finlandiya'da: 55, Yunanistan'da: 48, Hollanda'da 42 İspanya'da:40,
TÜRKİYE'DE: 38, Kore'de: 30. [5]

III.4. TPAO

III.4.1. TPAO-YABANCI ŞİRKET ORTAKLARI

TPAO 1991 tarihinde yapılan düzenlemeyle yurt içinde dışında yabancı şirketlerle arama ortaklıklar yapma hakkına kazanmıştır. Bu hakkı kazanmasından sonra, ülkede kara ve deniz alanlarında yabancı şirketlerle bazı ortaklıklar yapılmıştır. Böylece yurt içine önemli miktarlarda yabancı sermaye transferi gerçekleşmiştir.

Bu ortaklıklar; TPAO-ARCO, TPAO-(NV TURKSE SHELL) PERENCO, TPAO-AMITY, TPAO-CHEVRON-NVT PERENCO, TPAO-TIWAY, TPAO-TRANSATLANTIC Deniz alanlarında TPAO-PETROL OFİSİ E&P-TIWAY-FOINAVON, TPAO-PETROBRAS-EXXONMOBİL, TPAO-EXXONMOBİL, TPAO-CHEVRON KARADENİZ B.V.

III.4.2. YURT DIŞI FAALİYETLERİNE YÖNELME

TPAO, 7 Aralık 1988 tarihinde kendine bağlı ortaklık olan "Turkish Petroleum International Company Ltd (TPIC)" şirketini kurarak 1988 yılından itibaren TPIC Suriye'de, Endonezya, Pakistan ve Mısır'da arama ortaklıklarına katılmıştır. 1990 yıllarının başından itibaren Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ile yaptığı anlaşmalarla Kazakistan ve Azerbaycan'da uluslararası şirketlerinde katıldığı büyük ortaklıklarla gelişecektir.

TPAO, Kazakistan dışında Azerbaycan'da 3 adet arama ve üretim projesinde çok uluslu ortaktır. Bu projeler aracılığıyla TPAO Azeri-Çıralı-Güneşli (ACG) Projesinde (%6.75), Şah Deniz Projesinde (%9), ve Alov Projesinde (%10) hisse sahibi olur.

TPAO ayrıca Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) Ham Petrol Boru Hattı Projesinde (BTC. Co)'da %6.53 ve Şah Deniz Doğal Gazını Gürcistan-Türkiye sınırına taşımak amacıyla kurulan "Güney Kafkasya Doğal Gaz Boru Hattı (SCP)" projesinde %9 hisseye sahiptir.

TPAO halen Libya, Irak, İran, Türkmenistan, Cezayir, Gürcistan ve Suriye'de petrol arama faaliyetlerine katılmaktadır.

IV. TPAO VE THY A.O. KARŞILAŞTIRMASI

	ALANLARI	SERMAYE PAYI	PERSON EL SAYISI	PERSONE L SAYISI	ESAS- ÖDENMİŞ SERMAYE 2010
			2003- 2004	2009- 2010	
TP AO	YATIRIMCI	% 94.53 HAZİNE	5980- 5184	4668- 4577	1.500-1.411 MİLYON TL
TH Y	HİZMET VEREN	% 49.12 ÖİB	10239- 10956	11520- 12750	875 – 875 MİLYON TL

Tablo. 3

	THY			TPAO		
	2004	2008	2009	2004	2008	2009
Dönem Karı	107	1.134	599	422	1.772	425
Dönen Varlıklar	677	2.620	2.800	747	2.075	2.646
Duran Varlıklar	2.271	5.291	5.772	1.408	2.479	2.392
Aktif Toplamı	2.948	7.911	8.572	2.154	4.554	5.038
Öz Kaynaklar	1.914	2.987	3.445	1.628	3.924	4.300
Carı Oran	0,93	1,58	1,44	4,23	6,03	7,03
Öz Sermaye Getiri Oranı	9,64	46,92	16,10	0,26	47,87	9,15

YATAY ANALİZ

	THY			2008 Değişim Yüzdesi*	2009 Değişim Yüzdesi*
	2004	2008	2009		
Dönem Karı	107	1.134	599	91%	81%
Dönen Varlıklar	677	2.620	2.800	74%	76%
Duran Varlıklar	2.271	5.291	5.772	57%	61%
Aktif Toplamı	2.948	7.911	8.572	63%	66%
Öz Kaynaklar	1.914	2.987	3.445	36%	44%
Carı Oran	0,93	1,58	1,44	41%	35%
Öz Sermaye Getiri Oranı	9,64	46,92	16,10	79%	40%
* 2004 Yılı baz alınmıştır.					
	TPAO			Değişim Yüzdesi*	Değişim Yüzdesi*
	2004	2008	2009		
Dönem Karı	422	1.772	425	76%	1%
Dönen Varlıklar	747	2.075	2.646	64%	72%
Duran Varlıklar	1.408	2.479	2.392	43%	41%
Aktif Toplamı	2.154	4.554	5.038	53%	57%
Öz Kaynaklar	1.628	3.924	4.300	59%	62%
Carı Oran	4,23	6,03	7,03	30%	40%
Öz Sermaye Getiri Oranı	0,26	47,87	9,15	99%	97%
* 2004 Yılı baz alınmıştır.					

Yukarıda yer alan yatay analizde 2004 yılı baz alınarak, THY ve TPAO'nun bilanço kalemlerindeki değişimler gözlemlenmiştir;

Dönem Kârı: THY'nın analizine bakıldığında 2008 yılı Dönem Kârında, 2004'e kıyasla % 91 gibi yüksek bir artış görülmektedir. TPAO'nun analizine bakıldığında, benzer şekilde, 2008 yılı Dönem Kârında 2004'e kıyasla % 76'lık bir artış görülmektedir. 2009 yılı Dönem Kârındaki değişim ise THY'nda benzer oranda devam ederken, TPAO'da 2004 yılı ile hemen hemen aynı seviyede kalmıştır.

2004 TPAO'nun Dönem Kârında 2008 yılında gözlenen artışın temel nedenleri; 2004 yılında ortalama 38 \$/V olan Brent Petrol Fiyatının 2008 yılında 97 \$/V olarak gerçekleşmesi ve aktifteki kur farkı değerlemesi nedeniyle oluşan kambiyo kârıdır. Öyle ki, 2008 kârının önemli bir kısmını kambiyo kârı oluşturmuştur. 2009 yılında ise, kurdaki düşüş nedeniyle kambiyo kârı değil, kambiyo zararı oluşmuştur.

2004 THY Dönem Kârında 2008 ve 2009 yılında gerçekleşen artışın nedenlerini saptayabilmek için, THY Gelir Tablosunun kalem bazında tetkiki gerekmektedir. Diğer taraftan, THY satış gelirlerindeki artışın, TPAO satış gelirlerindeki artıştan farklı olarak Petrol Fiyatlarındaki artış gibi piyasada meydana gelen önemli bir etkenden bağımsız olduğunu, tam tersine petrol fiyatlarıyla birlikte yükselen maliyetlere rağmen THY'nın kârını artırmış olduğunu dikkate almak gerekmektedir. Diğer taraftan 2008 yılı kurundaki artışın THY varlıklarında yapılan değerlendirme nedeniyle yüksek bir kambiyo kârı meydana getirmiş olabileceği de söylenebilir.

Dönen Varlıklar: 2004 TPAO Dönen Varlıklarında 2008 ve 2009 yılında gözlemlenen artışın temel nedeni yüksek petrol fiyatları nedeniyle yurtiçinde elde edilen satış hasılatı yanında ACG projesinden kâr payı olarak gerçekleşen nakit girişleridir. ACG gelirleri 2008 yılında en üst seviyeye ulaşmış; sonraki yıllarda anlaşma şartları gereği projedeki TPAO hissesinde düşüş olmasına rağmen, yüksek seyreden petrol fiyatlarının Azerbaycan'dan sağlanan yüksek miktarda nakit girişlerine desteği devam etmiştir. Söz konusu nakdin aynı hızda yatırıma dönüştürülememesi nedeniyle dönen varlıklarda 2004 yılına kıyasla 2008 ve 2009 yıllarında ciddi bir artış meydana gelmiştir. 2004 THY Dönen Varlıklarında 2008 ve 2009 yılında gerçekleşen artışın nedenlerini saptayabilmek için, THY Bilançosunun kalem bazında tetkiki gerekmektedir.

Duran Varlıklar: 2004 TPAO Duran Varlıklarında 2008 ve 2009 yılında meydana gelen artış yurt içi sabit yatırım artışlarıyla birlikte, yurt dışı yatırımlar nedeniyle transfer edilen tutarların duran varlıklar altındaki "iştiraklerden alacaklar" kaleminde takip edilmesinden kaynaklanmaktadır. THY'nın duran varlıklarındaki artış nedeninin de artan yatırımları olduğu düşünülmektedir.

Özkaynaklar: TPAO Özkaynaklarındaki artış , petrol fiyatlarına paralel olarak yıllar itibarıyla kârda meydana gelen artış nedeniyle, gerek ödenmiş sermaye, gerekse yedeklerde biriken tutarlardan kaynaklanmaktadır. TPAO'da herhangi bir nakit sermaye transferi gerçekleşmemiştir. Ödenmiş sermayedeki artışlar, dağıtılmayan kâr paylarının ilavesi suretiyle gerçekleşmiştir. THY'nın özsermayesindeki artışın, yükselen dönem kârları yanında, sermaye transferi yoluyla yapıp yapılmadığının da tetkiki gerekmektedir.

Cari Oran: İşletmenin likit durumunu ifade eden oran; kasa, banka, stok ve kısa vadeli menkul kıymetler gibi dönen varlıkların kısa vadeli borçlara bölünmesi ile elde edilir. Bu oran 2 ve üstü olması tercih edilir. Oranın yüksek olması; bir kuruluşun kısa vadeli yükümlülüklerini kolayca yerine getirebileceğini, düşük olması ise; ödeme gücünü içinde olduğunu/olacağını göstermektedir. Yukarıda bahsedildiği üzere, TPAO Dönen Varlıkları yükselen petrol fiyatları nedeniyle artmıştır. Diğer taraftan, TPAO'nun kısa vadeli borçları (bu borçlar faaliyetleri kapsamında gerçekleştirdiği alımlardan kaynaklanmaktadır) hazır kıymetleriyle çok rahat ödenebilir olduğundan cari oranında da ciddi bir artış meydana gelmiştir. THY'nın 2004 yılı cari oranının 2008 ve 2009 yıllarında artmış olması da, THY'nın kısa vadeli borçlarını ödeme gücünün 2004 yılına kıyasla artmış olduğunu göstermektedir.

Öz Sermaye Getiri Oranı: Gerek TPAO'da gerekse THY'nda, 2004 yılına kıyasla 2008 ve 2009 özsermaye getirisindeki artış; kardaki artış oranının, özsermayedeki artış oranından daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu da bir birim özsermaye ile daha fazla getiri elde edildiğini göstermektedir.

IV.1. PETROL SEKTÖRÜNDE YATIRIMLARIN DURUMU

Planlı dönemde ki, kalkınmanın finansmanında yabancı sermayeye olan ihtiyaç planlarda yer alarak, uygulanacak yabancı sermaye politikasında yabancı sermaye girişini kolaylaştırmak ve Türkiye ekonomisine katkısını artırmak amacı gözetilmiştir [3] .

Petrol arama faaliyetleri 2002 yılında 100 milyon Dolar yatırım gerçekleştirilmiş iken, 2010 yıl sonu itibariyle 26 yerli, 24 yabancı şirketlerin toplam yatırım tutarı yaklaşık on iki kat artarak 1 milyar 300 milyon Dolara ulaşmıştır [1] .

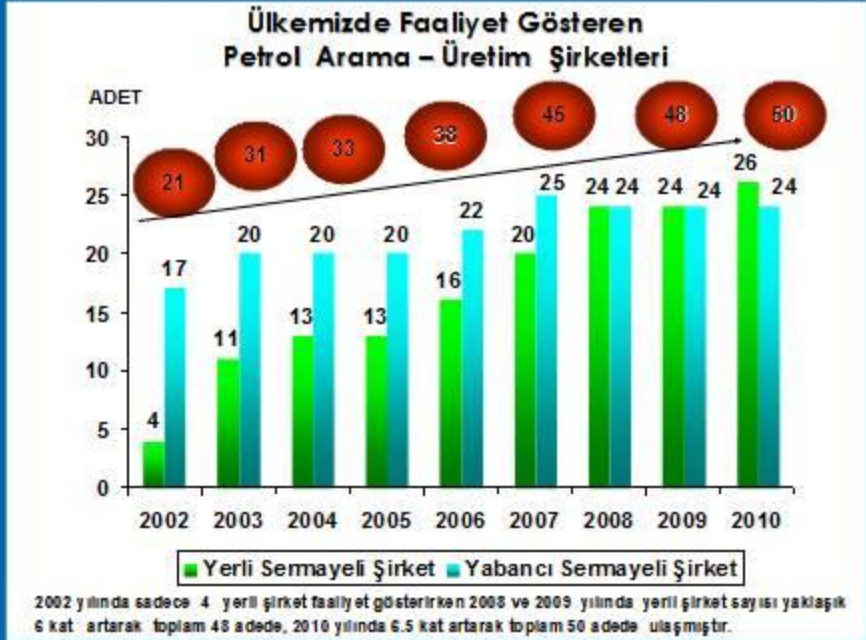
2002 / 2010 Dönemni Petrol ve Doğalgaz Arama - Üretim Yatırımları

Kaynak: PİGM

Grafik. 1

2002 yılından itibaren, Kamu ve özel şirketlerin petrol arama ve üretim yatırımlarındaki artışı, sektör için olumlu bir gelişmedir. 2002 yılında 4 yerli 17 yabancı toplam 21 şirket ruhsat sahibi iken Yeni Petrol Kanunu hazırlık dönemi de dahil yerli şirketlerin müracaat sayısı giderek artmış, 2008 ve 2009 yıllarında 24 yerli 24 yabancı şirket olmak üzere toplam 48, 2010 yılında 24 yabancı 26 yerli şirket olmak üzere toplam 50 adede ulaşılmıştır Grafik.2 [1].

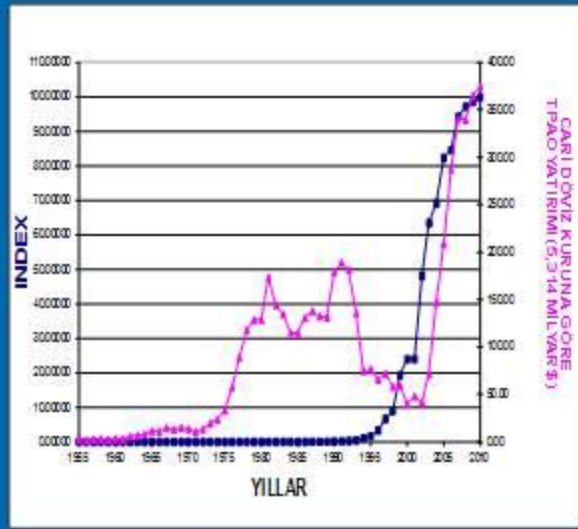
Kaynak: PİGM Grafik. 2

Türkiye’de 2010 yılı sonu itibariyle, 387 adet arama ruhsatı, 76 adet işletme ruhsatı ve 5 adet jeolojik istikşaf müsaadesi mevcuttur. 2010 yılı içinde toplam 169 adet arama ruhsat müracaatında bulunulmuş, bunlardan 57’sine ruhsat verilmiştir.

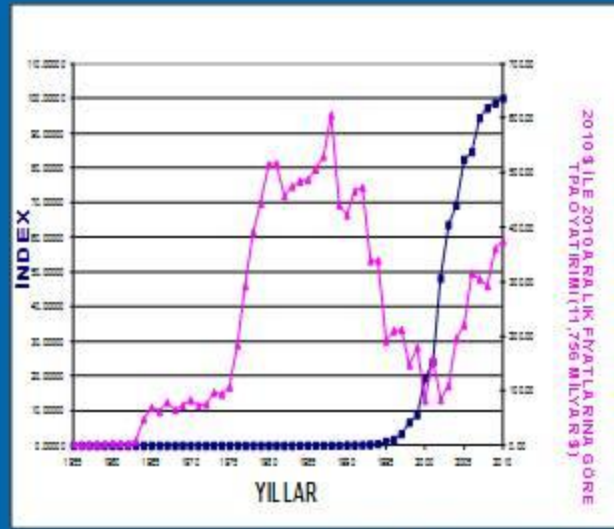
Arama ruhsatların 2010 yılı sonu itibariyle yerli ve yabancı şirketlere göre dağılımı yanda Grafik.3’de görülmektedir.

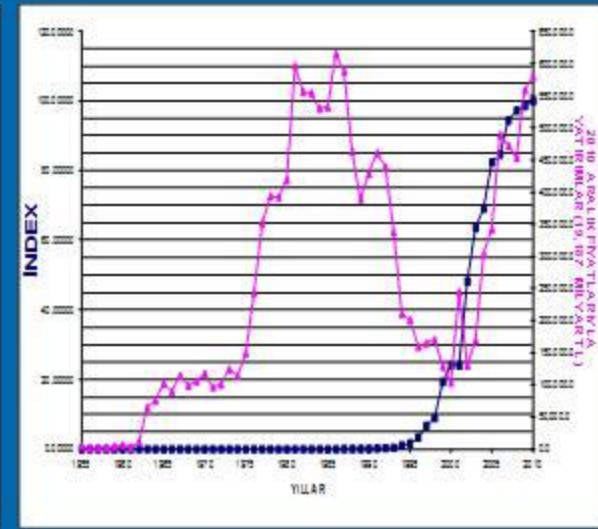
Kaynak: PİGM Grafik. 3

Grafik.4 [3]

Grafik.5 [3]

Grafik.6 [3]

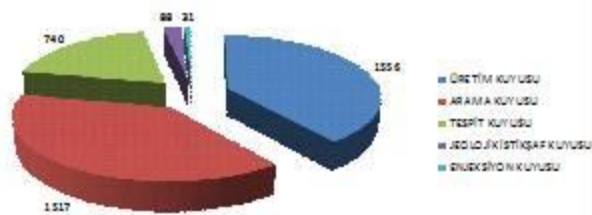
TPAO'nun yurt içi yatırımlarına bakıldığında; Cari Döviz kuruna göre yatırımı 5,314 milyar \$ (Grafik.4), 2010 \$ ile 2010 Aralık fiyatlarına göre TPAO yatırımı 11,756 milyar \$ (Grafik.5) ve 2010 Aralık fiyatlarıyla yatırımı ise 19.187 milyar T.L. (Grafik.6) dir [3].

IV.3. KAMU YATIRIMLARININ PETROL ARAMA VE ÜRETİM FAALİYETLERİ

1954 yılından 2010 sonuna kadar 3.847,6 ekip/ay jeolojik, bu yıllar arasında; Kara alanlarında toplam; 172.949,63 km 2-Boyutlu, 10.996,35 km² 3-Boyutlu Sismik veri toplanmıştır. Denizlerde toplam; 155.928,77 km 2-Boyutlu, 23.964 k m² 3-Boyutlu Sismik veri toplanmıştır. Ülkemizde toplam; 328.878,4 km 2-Boyutlu, 34.961,1 k m² 3-Boyutlu Sismik Veri toplanmıştır. 2010 yılı sonuna kadar saha çalışmaları çerçevesinde 3.932 adet kuyu delinerek 7.348.676,18 metre sondaj gerçekleştirilmiştir. Bu kuyulardan 1.517'si arama, 740'ı tespit, 1.556'sı üretim, 31'i enjeksiyon, 88'i jeolojik istikşaf amaçlıdır (Grafik.10). Bu faaliyetler sonunda toplam 149 (107 petrol, 42 gaz sahası) ile 4 adet CO2 sahası keşif gerçekleştirilmiştir.

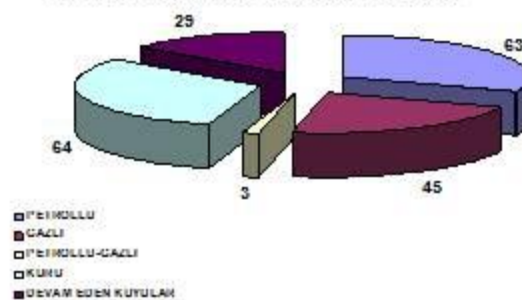
2010 yılında Türkiye'de açılan toplam 205 adet kuyudan 63 adedi petrollü, 45 adedi gazlı, 3 adedi petrollü-gazlı ve 64 adedi kuru kuyu olarak tamamlanmış olup, 29 adet kuyudaki çalışmalar ise 2011 yılında devam etmektedir (Grafik.11)[1].

TOPLAM KUYU SAYISI: 3932, TOPLAM KUYU METRAJ: 7.348.676,1 M.

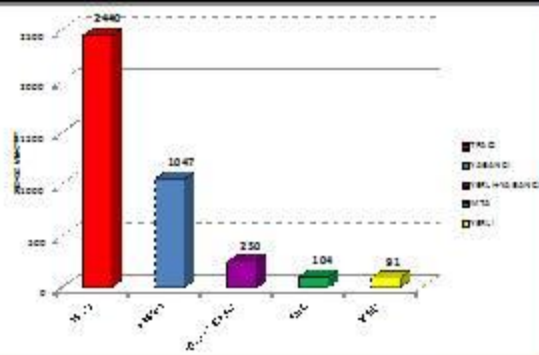

Grafik 7: 2010 Yılı Sonu İtibarıyla Türkiye'de Kazılan Kuyuların Dağılımı

2010 YILINDA AÇILAN KUYULARIN SONUÇLARI

Grafik 8: 2010 Yılında Türkiye'de Kazılan Kuyuların Dağılımı

Grafik 9: 2010 Yılı Sonuna Kadar Türkiye'de Kazılan Tüm Kuyuların Şirketlere Göre Dağılımı

2010 YILI ARALIK AYI SONU İTİBARIYLA PETROL KUYULARININ CİNSLERİNE GÖRE TOPLAM ADET VE METRAJLARI
TOTAL NUMBERS AND METERS OF WELLS DRILLED ACCORDING TO THEIR TYPES BY THE END OF DECEMBER 2010

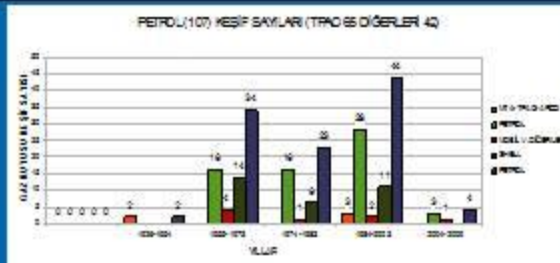
ŞİRKETLER COMPANIES	KUYU CİNSLERİ - WELL TYPES										TOPLAM TOTAL	
	ARAMA EXPLORATION		TESPİT EXTENSION		ÜRETİM PRODUCTION		ENJEKSİYON INJECT		JEO. İSTİKŞAF GEO. INVESTIG.			
	ADET NO.	METRAJ METRES	ADET NO.	METRAJ METRES	ADET NO.	METRAJ METRES	ADET NO.	METRAJ METRES	ADET NO.	METRAJ METRES	ADET NO.	METRAJ METRES
Türkiye Petrolleri A. O.	803	1.988.402,23	408	853.607,15	1.145	1.950.369,00	24	34.546,00	40	80.846,80	2.440	4.908.004,91
M.T.A.	61	90.599,00	8	11.763,00	15	22.081,00			20	6.943,00	104	133.386,00
Diğer yerli şirketler Other domestic co.s	51	56.600,15	3	2.455,00	16	16.788,10			21	11.210,00	91	87.053,26
Yabancı şirketler Foreign co.s	443	772.436,61	252	356.065,66	347	555.929,95		1.364,15	5	4.034,56	1.047	1.689.652,92
Yerli & Yabancı şirket ortaklığı Domestic & Foreign co.s joint ventures	140	314.570,17	68	127.019,68	34	75.176,99	7	11.956,00	1	1.656,00	250	530.379,04
Toplam - Total	1.518	3.224.640,17	739	1.351.130,71	1.557	2.620.345,07	31	47.868,15	87	104.692,08	3.932	7.348.676,18

Tablo. 5[1]

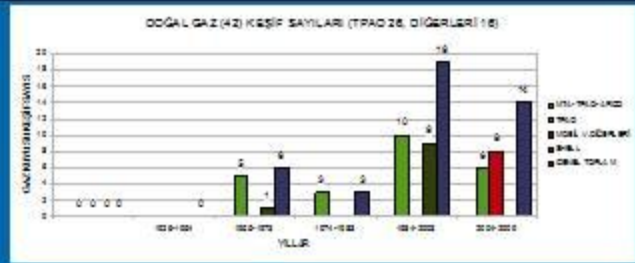
IV.3.1.KEŞİFLERİ

Grafik 10

Grafik 11

Grafik 12

IV.3.2.KAMUNUN FAALİYETLERİ SONUCU SAHİP OLDUĞU VARLIKLARI (REZERVLERİ)

Türkiye Ham Petrol ve Doğalgaz Rezervleri

Türkiye'de 2010 yılı sonu itibariyle 43,1 milyon ton ham petrol ve 6,2 milyar m³ doğalgaz rezervi bulunmaktadır.

Türkiye'de 2010 yılında yaklaşık 2,5 milyon ton ham petrol ve yaklaşık 726 milyar m³ doğalgaz üretilmiştir.

2010 yılı üretim değerleriyle; Türkiye'de 17 yıllık ham petrol ve 8,5 yıllık doğalgaz rezervi bulunmaktadır.

2010 yılı sonu itibariyle, kalan üretilebilir rezerv ise 43,138 milyon ton (291.514.074 Varil) 'dur [1].

2010 yıl sonu itibariyle Türkiye ham petrol rezervleri, milyon varil (Kaynak PİGM)

ŞİRKETLER	Rezervuarındaki Petrol	Üretilebilir Petrol	Kümülatif Üretilen Petrol	Kalan Üretilebilir Petrol
TPAO	5.433,55	871,57	653,50	218,07
Diğer	1.452,62	375,74	302,08	73,45
TOPLAM	6.886,17	1.247,31	955,58	291,52

(*) İspatlanmış, muhtemel ve mümkün rezervler toplamıdır. Total of proven and probable & possible reserves

Tablo.6 [1]

2010 yılı sonu itibariyle 18,26 milyar m³ üretilebilir doğalgaz rezervi bulunmaktadır. Bunun 12,03 milyar m³'ü üretilmiş olup, kalan üretilebilir rezerv ise 6,226 milyar m³'tür.

2010 Yılı Sonu İtibariyle Türkiye Doğal Gaz Rezervleri (M3)			
Natural Gas Reserves Of Türkiye By The End Of 2010 (M ³)			
Rezervuardaki Gaz Original Gas In Place(*)	Üretilebilir Gaz Recoverable Gas	Kümülatif Üretim Cumulative Production	Kalan Üretilebilir Gaz Remaining Recoverable Gas
23 839 226 253	18 255 174 736	12 029 275 729	6 225 899 007

Tablo.7[1]

(*) İspatlanmış, muhtemel ve mümkün rezervler toplamıdır. Total of proven and probable & possible reserves.

2010 yıl sonu itibariyle Türkiye doğalgaz rezervleri, milyon m ³ (Kaynak PİGM)			
ŞİRKETLER	Rezervuardaki Doğalgaz	Üretilebilir Doğalgaz	Kalan Üretilebilir Doğalgaz
TPAO	11.708	8.835	1.166
Diğer	12.131	9.420	5.060
TOPLAM	23.839	18.255	6.226

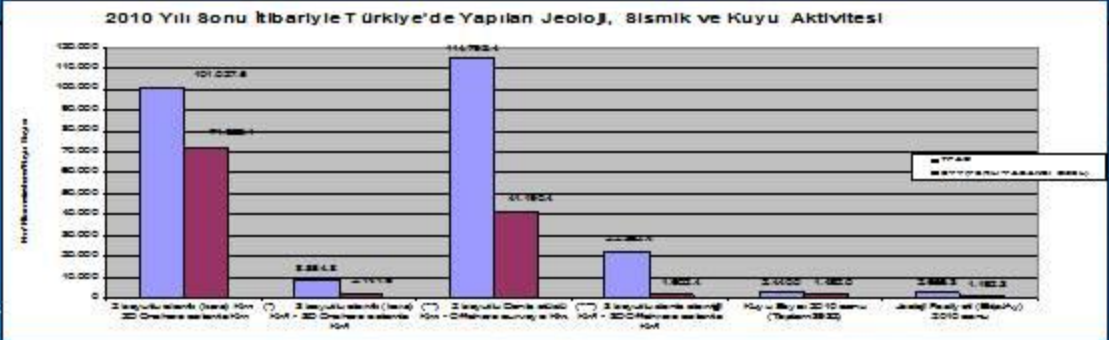
Tablo.8[1]

(*) İspatlanmış, muhtemel ve mümkün rezervler toplamıdır. Total of proven and probable & possible reserves.

IV.4. SAHA JEOLOJİ, JEOFİZİK VE KUYU FAALİYETLERİ

2010 SONU İTİBARIYLA AKTİVİTELER	TPAO	DYY(YERLİ-YABANCI ÖZEL)	TOPLAM	% TPAO	% DYY
2 boyutlu sismik (kara) Km-2D Onshore seismic Km	101.027,53	71.922,10	172.949,63	58%	42%
(*) 3 boyutlu sismik (kara) Km ² - 3D Onshore seismic Km ²	8.854,75	2.141,60	10.996,35	81%	19%
(**) 2 boyutlu Deniz etüdü Km. - Offshore surveys Km.	114.792,37	41.190,40	155.982,77	74%	26%
(***) 3 boyutlu deniz sismiği Km ² - 3D Offshore seismic Km ²	22.362,40	1.602,35	23.964,75	93%	7%
Kuyu Sayısı 2010 sonu (Toplam 3932)	2.440,00	1.492,00	3.932,00	62%	38%
Jeoloji Faaliyeti (Ekip/Ay) 2010 sonu	2.655,30	1.192,30	3.847,60	69%	31%
				73%	27%

Tablo.9 [1]

Grafik. 13 [1]

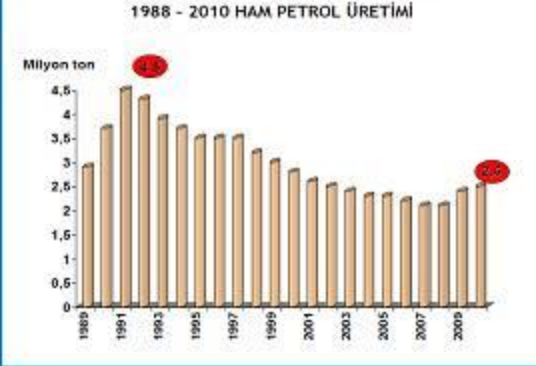
IV.5. ÜRETİM FAALİYETLERİ

Türkiye'de Ham Petrol ve Doğalgaz Rezervleri			
	ton	varil	m ³
Ham Petrol	43.138.085	291.514.074	
Doğalgaz			6.225.899.007

Tablo. 10 [1]

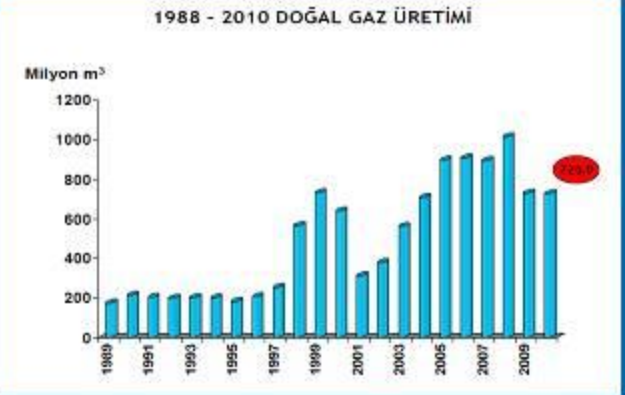

Grafik. 14 [1]

Grafik. 15 [1]

1988-2010 Yılları Türkiye Ham Petrol Üretimi, (Milyon Ton)

Grafik. 16 [1]

1988-2010 Yılları İbrazile Türkiye Doğal Gaz Üretimi, Milyon Sm³

Türkiye'de 2010 yılında 128 petrol sahasından 2.497.022 ton (17.316.403 varil) ham petrol üretimi gerçekleştirilmiştir. Üretimin tüketimi karşılama oranı % 8'dir. 65 doğal gaz sahasından ise; 725.984.564 m³ doğal gaz üretimi (ortalama günlük üretim 2,8 milyon m³ olarak) gerçekleşmiştir. Üretimin tüketimi karşılama oranı % 3'dür [1].

V. BÖLÜM: SONUÇLAR

Türkiye'deki petrol arama ve üretimi yatırımlarını bugüne kadar tek başına belirleyen TPAO, küreselleşme programları doğrultusunda satılması veya özelleştirilmesi programlarına işlerlik kazandırılması durumunda, hangi oyuncular sahnede rol alacaklardır? Bu hususlara değinmeden anlatımı noktalamak, ülkemizin petrol sektörünün üst kollarının (arama+üretim) geleceğine ilişkin yansıtımları yetersiz bırakabilecektir.

Bugüne kadar, Türkiye'nin büyük yerli sanayi kuruluşlarının bilgi, teknik ve ekonomik boyutlarının yetersizliği ve sektörün taşıdığı riskler nedeniyle, petrol aramalarına ilgileri az olmuştur.

2003 yılından sonra olumlu bir gelişme olarak petrol arama faaliyetlerine hızla katılan birçok yeni yerli firma gözükmemektedir [1]. Kurulan petrol şirketlerinin çoğu, inşaat, gıda, turizm ve servis konularında çalışan organizasyonlardır. Yeni kurulan bu şirketlerin, tek başlarına yada ortaklıklarla, Türkiye'deki arama ruhsatlarında paylarını artırdıkları da görülmektedir. Başlangıç adımlarında sektörde deneyimi olan milli petrol şirketinin teknik ve bilgi birikiminden yararlanmaktadırlar.

Petrol Sektöründe, yeni olan yerli şirketlerin, bilgi, teknoloji, ekonomik ve deneyim eksikliği nedeniyle, büyük ve kapsamlı, arama üretim projelerini henüz tek başlarına yürütmeleri mümkün görülmemektedir. Ancak uzun bir süreç sonunda sektörde konum kazandıktan sonra, TPAO'nun kısmi özelleştirme projelerinde yer bulabilmeleri mümkündür. Yine de TPAO'nun faaliyetlerini devlet adına yürütmesi esas olmalıdır. Diğer taraftan bazı gazetelerde batılı büyük bir petrol şirketinin, özellikle TPAO'nun Orta Asya projelerini ve boru hatlarını ele geçirmek için ciddi şekilde özelleştirmesi için baskı ve takibi yaptığına ilişkin çeşitli senaryolarla ilgili haberler yer almıştır TAŞKIN,2003* [5].

Hisse satışı ne için yapılır?

Düz hesapla borç batağındaki bir kuruluşun borcundan kurtulup elde ettiği gelirle yatırım yapması ve büyümesi içindir.

Her ülkenin milli şampiyonlarının içinde yer alan hava yolu ve petrol şirketi vardır. Bunlar Amiral gemisidir. Veya lider kuruluşlardır.

	ALANLARI	SERMAYE PAYI	PERSONEL SAYISI 2003-2004	PERSONEL SAYISI 2009-2010	ESAS- ÖDENMİŞ SERMAYE 2010
TPAO	YATIRIMCI	% 94.53 HAZİNE	5980-5184	4668-4577	1.500-1.411 MİLYON TL
THY	HİZMET VEREN	% 49.12 ÖİB	10239-10956	11520-12750	875 – 875 MİLYON TL

NOT: : 1.500 Milyon TL (2007)'DEN, 3 Milyar TL (2010)'YE YÜKSELTİLMİŞTİR.

Tablo. 11

Ülkemizde iki farklı alanın lokomotifi veya amiral gemisi diyebileceğimiz;
TPAO- Yatırım Yapan ve Hazineye getiride söz sahibi, dışarıya hizmet vermekte,
THY-Hizmet üreten ve hizmet kalitesini yükseltmeye çalışarak karını düzeltmek
durumunda dışarıdan hizmet almaktadır.

İşte tam da burada 50 yılın üzerinde Türkiye ekonomisinde güçlü kuruluşları kuran,
işleten, karlı hale getiren hatta karlı olarak satılması aşamasına kadar süreci ortaya
koyan amiral gemisi TPAO'nun sahip olduğu marka olan işletme anlayışının
bozulmaması hedeflenmelidir.

1990'larda kuruluşun statüsünde yapılan değişiklikle kurum zaten özelleştirme sürecinin başka bir modeli olan "İş Ortaklığı" Joint Venture (JV) ile yatırımlarını akılcı ve risk paylaşım esaslı çalışma modeline taşımıştır. Yatırım boyutlarının az olması, risk paylaşımı, know how (bilgi transferi), personel meslek içi eğitimi gibi hususları göz önüne alarak dünyanın büyük ve/veya orta-küçük şirketlerine TPAO'nun sahip oldukları ruhsatlara girmeleri yönünde adım atılmış ve "İş Ortaklığına-JV" gidilmiştir.

DEĞERİ BİÇİLEMEZ

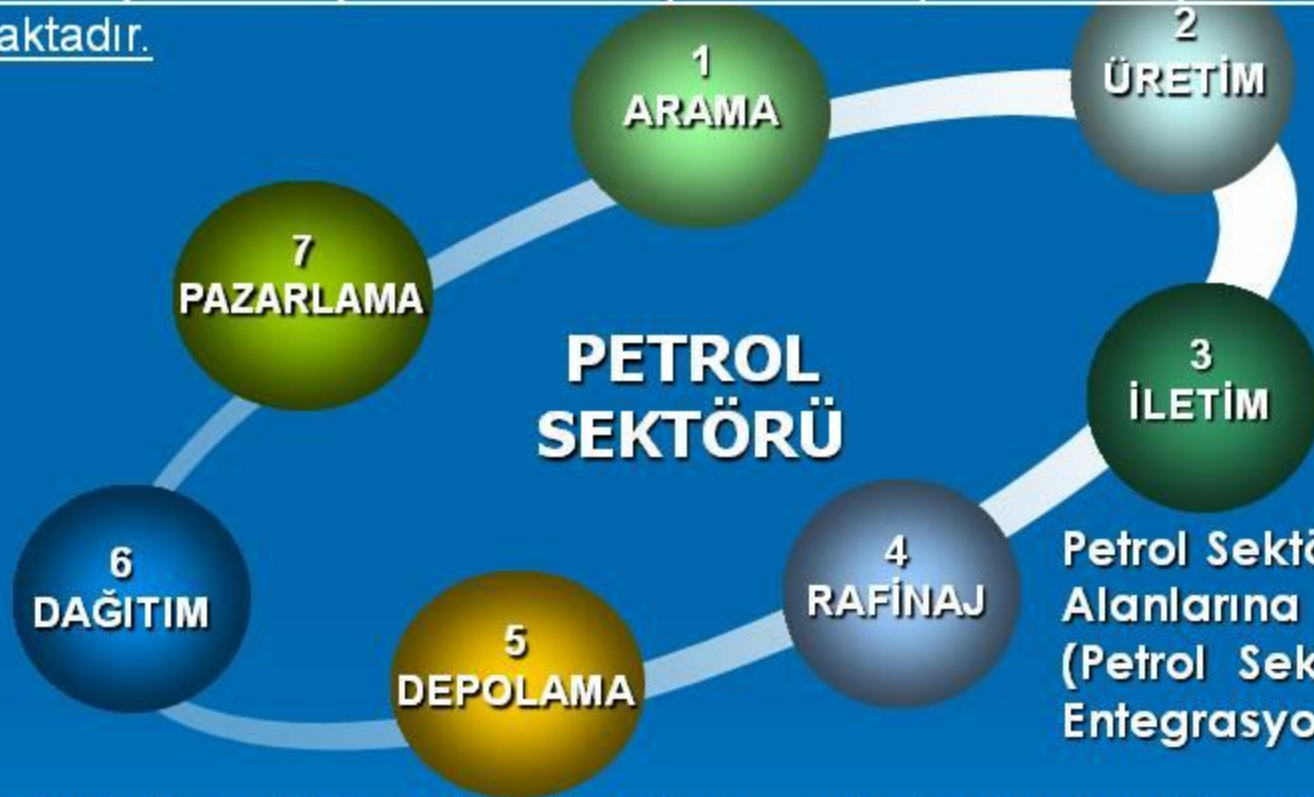
(TPAO'nun satış bedeli çalışmanın zorlukları kapsamlı bir çalışma ve değerlendirme yapılacağı için zordur.)

- 1- Yatırımın bugüne çekilmesi halinde miktarı,
 - 2- Rezervlerin kalan miktarının bugünkü değeri,
 - 3-BTC ve Güney Kafkasya Doğal Gaz (SCP) daki hisselerinin değeri,
 - 4- Azerbaycan'daki Şah deniz, AÇG ve ALOV sahalarındaki hisselerinin değeri,
 - 5-İrak, Libya, Kazakistan ve Kolombiya'daki sahaların hisselerinin değeri,
 - 5- Marka değeri,
 - 6- TPAO dan ayrılan şirketlerin TPAO tarafından kuruluş-analık-hakkının değeri,
 - 7- Arşiv Bilgisi değeri,
 - 8-Eğitimli İnsan Bilgi Değeri,
 - 9-Tecrübenin Bilançoya Katma Değeri v.b olmak üzere; **YAKLAŞIK 37-42 MİLYAR DOLAR**
- Ancak
- 10-Kuruluş aşamasındaki hissedarların ortaklık değerleri ve bugünkü sahip oldukları miktar, hesaba katıl(a)mamıştır.

Özelleştirme düşünülmeyip tam aksine entegre (bütünleşik) yapı gündeme alınmalıdır.

Entegre Yapı

"Dünya devletlerinin tümü, petrol sektörlerini güçlendirmek amacıyla, çoğunlukla kamu eliyle kurdukları petrol şirketlerini arama, sondaj, ham petrol üretimi, boru hatları ile taşıma, rafinaj, petrokimya, kimya, dağıtım, pazarlama, enerji ve hatta telekomünikasyon faaliyetlerini de içerecek biçimde dikey entegre bir yapı oluşturmaktadır.

Petrol Sektörünün Faaliyet Alanlarına Göre Dağılımı (Petrol Sektöründe Dikey Entegrasyon)

- Sektörde faaliyetlerin sürekliliği ve rekabet koşulları açısından büyük yatırım ihtiyacı bulunmaktadır.
- Sektörün yüksek teknolojiye dayanan karmaşık üretim süreci, kalifiye işçi çalışma zorunluluğunu getirmektedir.
- Sektörün farklı faaliyet alanları bir diğerine bağımlı durumdadır.
- Sektörde etkili olmak isteyen şirketler bu nedenlerle faaliyetlerini dikey entegre bir şekilde örgütlemek zorundadırlar.

Dünyanın piyasa değeri açısından en büyük şirketi, 2009 yılı verilerine göre, petrol şirketleridir.

DÜNYADA KAMU PETROL ŞİRKETLERİ					
KURULUŞ YILI	ÜLKE	ŞİRKET	KURULUŞ YILI	ÜLKE	ŞİRKET
1914	İNGİLTERE	BP	1970	LİBYA	LNOC
1922	ARJANTİN	YPF	1971	ENDONEZYA	PERTAMİNA
1924	FRANSA	CFP	1971	NİJERYA	NNOC
1926	İTALYA	AGIP	1972	NORVEÇ	STATOİL
1938	MEKSİKA	PEMEX	1974	KATAR	QGPC
1951	İRAN	NIOC	1974	MALEZYA	PETRONAS
1953	BREZİLYA	PETROBRAS	1975	VENEZUELA	PDVSA
1954	TÜRKİYE	TPAO	1975	VİETNAM	PETROVİETNAM
1956	HİNDİSTAN	ONGC	1975	KANADA	PETRO-CANADA
1960	KUVEYT	KNPC	1975	İNGİLTERE	BNOC
1962	SUUDİ ARABİSTAN	PETROMIN	1976	ANGOLA	SANANGOL
1965	CEZAYİR	SONATRACH	2002	EKVATOR GİNESİ	GEPETROL
1967	IRAK	INOC	2006	ÇAD	SHT

NOT: Bu listedeki şirketlerden BP, Margaret Thatcher hükümeti döneminde halka arz edilerek Özelleştirilmiş, Norveç devlet şirketi Statoil’de ise devlet hisseleri azınlığa düşmüştür. Kaynak : Petrol-İş

VI. BÖLÜM: ÖNERİLER-1

Her ne şart altında özelleştirme gerçekleşecekse o zaman belirtmeye çalıştığım hususları objektif biçimde ortaya koyabilecek çalışma grubu/komisyon/ihale komisyonu nasıl oluşturulacak?

Ya da geçmişte olduğu gibi sadece bilanço ile karar verebilecek yurtdışı menşeli kuruluşların raporuna göre mi hareket edilecek?

Oysa yeni ekonomik anlayışta kuruluşların bilançolarına ilave olarak; kurumun insan kaynakları, bilgi birikimi, tecrübenin varlığı, eğitimle sürdürülebilir kalkınma için gerekli olan unsurlar da yer almaktadır.

Ayrıca;

Mısır ve İsrail deniz alanlarında gerçekleştirilen zengin doğal gaz rezervleri Doğu Akdeniz'in önemini artırmıştır. İsrail-G.Kıbrıs-Lübnan ve Mısır eksenli paylaşım anlaşmalarında ülkemizin seyirci değil aktör olması için K.Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin statüsünün uluslararası alanda belirlenmesi ve bu gücün kullanılması gerekmektedir.

Devlet adına petrol arama ve üretimi yapan ulusal kuruluş olan TPAO'nun stratejik önemi bir kez daha ortaya çıkmıştır. Kıbrıs sorununda olduğu gibi diğer komşularımızla da bu tür sorunlarla karşılaşıldığında, bir kamu şirketi olan TPAO'nun özelleştirilmesi halinde ulusal şirketimizin yerine konacak başka bir şirket maalesef yoktur. Hatırlandığı üzere bir devlet kuruluşu olan akaryakıt dağıtım şirketi Petrol Ofisi özelleştirilmiş, daha sonra Ortadoğu'da özellikle Irak'ta çıkan olaylar sonrasında başka bir devlet şirketi olan TPAO'nun yan kuruluşu olan TPIC-TPPD Akaryakıt dağıtım şirketi olarak yeniden kurulmak zorunda kalmıştır.

VI. BÖLÜM: ÖNERİLER-2

- 1-TPAO'nun özelleştirilmesi durumunda yüksek risk içeren arama faaliyetlerinin diğer şirketlerce hemen hemen hiç yapılmayacak, sadece üretim sahaları işletilecektir.
- 2-Arama yatırımlarının, sadece üretim sahalarının özelleştirilmesi durumunda üretim sahalarından elde edilecek gelirlerden mahrum kalacaktır.
- 3-Dünyada sadece arama yapan, üretimde petrol hakkını devreden bir uygulama bulunmamaktadır.
- 4-Yurtiçi ve yurtdışı petrol faaliyetlerinde Devlet Politikalarında bugüne kadar uygulananların özel şirketler kanalıyla yapılamayacağı unutulmamalıdır (örneğin; Hazar Bölgesindeki faaliyetlerinde T.C.Devletin desteğinin olması etkili olmuştur).
- 5-Devlet Türkiye gibi gelişmekte olan ülkede stratejik madde olan petrol ile ilgili olarak her türlü bilgi birikimine ve en son teknolojiye haiz bir kuruluşa mutlaka sahip olmalıdır.

TPAO'nun rehabilite edilerek, ülke ekonomisine her yıl kar sağlayarak olumlu katkıları en üst düzeyde olan bir kuruluşun özelleştirilmesi anlayışı yerine, yurtdışı faaliyetlerinin de büyük boyutlara ulaşması gözönünde tutularak bilhassa geniş yetkilerle donatılmış entegre bir yapıya kavuşturulmasının daha doğru olacağı düşünülmelidir.

Yeni Petrol Kanunu gündeme alındığında; TPAO'nun devlet adına petrol faaliyetlerini yürütmesi hususu ve mevcut bazı ayrıcalıkları içeren konularının mutlak suretle Kanun Taslağına konması ve TPAO'nun bir devlet şirketi olarak statüsünü koruması şart görünmektedir.

KAYNAKÇA:

- [1] Petrol İşleri Genel Müdürlüğü (PIGM Petrol Faaliyeti) Dergileri, <http://www.pigm.gov.tr>
- [2] TPAO Yıllık Raporları, <http://www.tpao.gov.tr>
- [3] A.Uğur GÖNÜLALAN, İPETGAS2011, Türkiye 18.Uluslararası Petrol ve Doğalgaz Kongre ve Sergisi, 11-13 Mayıs 2011, Ankara "Yatırım Alanı Olarak Ülkemizdeki Petrol Arama-Üretim Sektörünün Genel Görünümü Ve Ekonomiye Katkısı"
- [4] 2009 Kamu İşletme Raporu, www.hazine.gov.tr, TPAO, Hazine Müsteşarlığı ve DPT
- [5] M.Kaya ÇOBAN, "Dünden Bugüne Türkiye Cumhuriyeti'nde Petrol Aramaları" Poyraz Ofset, Aralık 2009
- [6] ÖZELLEŞTİRME DERS NOTLARI NURSEL ÖZTÜRK BAŞDENETÇİ, Değişen Devlet Anlayışı ve Özelleştirme: www.ydk.gov.tr/egitim_notlari/ozellestirme.htm
- [7] Ekodialog.com[1] Kaynak: Prof.Dr. Emin Çankıcı
- [8] *Türkiye'de Özelleştirme Tarihi* 6 May 2007 www.frmtr.com
- [9] TÜRKİYE'DE ÖZELLEŞTİRME 1, www.oib.gov.tr
- [10] PMO Danışma Kurulu Sunumu www.pmo.org.tr

TEŞEKKÜR,

Katkıları, destekleri ve bilgilerini paylaşan tüm meslektaşlarımıza, Bildiriye eleştirini ve önerilerini ileten ve katkı koyan DEK-TMK Yönetim Kurulu Üyesi Sayın Ülker AYDIN'a, JFMO Yönetim Kuruluna, Verilerini kullandığımız PİGM'e ve TPAO'ya, TMMOB Enerji Sempozyumu Düzenleme Kurullarına arkadaşlarım ve şahsım adıma teşekkürü bir borç bilirim.

Harun Karadeniz'in anlatımına göre;

“1965'in en önemli gençlik olayı petrolün millileştirilmesi konusunda açılan kampanyadır.

Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO) daha fazla sayıda kuyu açmak ve daha fazla sayıda petrol çıkarmak istiyordu.

Genel Müdür İhsan Topaloğlu bu konularda aydınlardan yardım istemişti.

İTÜÖB (İstanbul Teknik Üniversitesi Öğrenci Birliği)'nin 13 Ocak 1965 'te basın toplantısıyla başlattığı kampanyada “ Vatandaş Yerli Petrol Kullan, Petrolünü Petrol Ofisten Al, Yabancı Petrole Hayır” sloganları kullanıldı.

26 Mayıs 1965 'te TMTF (Türkiye Milli Talebe Federasyonu)'nin ilk millici petrol kampanyasında ilk kez caddelere yazılama yapıldı, sokaklar sloganlı afişlerle donatıldı”.

(Harun Karadeniz, Olaylı Yıllar ve Gençlik, İstanbul:Mayıs,1975,s.64-65)

VII. BASINDA TPAO/BOTAŞ ÖZELLEŞMESİ

TPAO özelleştirmesinde yanlış politika izlendi

TPIC Başkanı Galip Özbek, "TPAO özelleştirmesinde yanlış politika izlendi" dedi.

Pazartesi, 11 Ocak 2010 04:47 Kaynak: Ajanslar

BOTAŞ Genel Müdür Vekili Saltuk Düzyol:

"Botas. küçültülmesi, parçalanması ve satılması değil, dikey bütünleşik yapısının korunması,

kısa vadede bölgesel, uzun vadede küresel oyuncu haline dönüştürülmesi için mümkünse birleşme/devralmalarla daha da büyütülmesi; devler liginde rekabet edebilmesi için idari-mali özerkliğe kavuşturulması gereken bir şirkettir" dedi. Kaynak: Global Enerji Dergisi

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız, üretim ve dağıtımdan sonra arama faaliyetlerini de özelleştirmek istediklerini açıkladı. Gas&Power ile Enerji Petrol Gaz dergileri tarafından Ankara'da düzenlenen, "2010 Türkiye Enerji Zirvesi"nin açılışında konuşan kamunun zorda kalmadıkça yatırım yapmayacağı, özel sektörün yatırım yapacağı bir yapıyı amaçladıklarını anlattı. (28.04.2010)Hurriyet

Başbakan talimat verdi, TPAO "THY modeliyle halka açılacak"

Merve ERDİL / ANKARA, 22 Eylül 2010, Hürriyet

TPAO'nun % 49'u halka açılıyor.

MEHMET NAYIR, BAĞDAT, SABAH GAZETESİ-21.09.2010

TPAO'yu THY modeli ile "take off" a kaldıracak çalışma için düğmeye basıldı. Enerji Bakanı Yıldız, "TPAO'yu yüzde 49'u geçmeyecek şekilde halka arz etmeyi planlıyoruz" dedi, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız BOTAŞ'ın da sırada olduğunu söyledi.

TPAO'nun satışı için düğmeye basıldı

TPAO'nun yüzde 49'unun halka arzı için Petrol İş bunun özelleştirme anlamına geldiğini belirtti.

Bakan Yıldız TPAO için tarih verdi

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının (TPAO) 2011 yılında halka arz edilebilmesi için hazırlık yaptıklarını açıkladı. Kaynak: Anadolu Ajansı, 21 Eylül 2010 Salı 12:51 [10]

ENERJİ BAKANLIĞI BÖLÜNMEYECEK... TPAO'nun yüzde 49'u halka satılıyor, sırada BOTAŞ var. HABER.ZAMAN 30-5-11

TPAO halka açılıyor.

Bakan Yıldız, TPAO'yu özerk hale getirip THY modeliyle yönetmeyi planladıklarını kaydederken 'Yüzde 51'i halka açık olabilir. Bu yıl sonuna kadar tamamlarız' dedi [10]

4 Ağustos 2011 09:00

Deniz ÇİÇEK

www.sabah.com.tr/Ekonomi/2011/.../tpao-da-halka-acilma-yolunda

TPAO da halka açılma yolunda

Enerji Bakanı Taner Yıldız, Türkiye'nin en kârlı 5'inci şirketi olan TPAO'nun yakında halka arz edileceğini söyledi. İlk adım THY modeli yapılanma [10]

•MEHMET NAYIR

•04.08.2011

TMMOB VIII Enerji Sempozyumu, 17-19 Kasım 2011 İstanbul

Basın | 06 Ağustos 2011 Cumartesi • Air News Times

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız, daha güçlü yapısıyla uluslararası petrol projelerinde boy gösterecek bir şirket için çalışmaları bitirdiklerini belirterek, "Kanunî çalışmalarımız bittirdik" dedi. "Büyük devletlerin büyük petrol şirketi olur" diyen Yıldız, hedeflerinin Türkiye'nin büyüklüğüne yakışacak büyük bir petrol şirketi olduğunu belirterek, "TPAO'yu tamamen özerk hale getirip THY modeliyle yönetmeyi planlıyoruz."

TPAO HAZİNE ENGELİNE TAKILDI

Ancak TPAO'nun çalışmalarına şirketin ana hissedarı Hazine karşı çıktı. Güvenilir kaynakların verdiği bilgiye göre Hazine, "TPAO zaten kendi başına maaş dışı ek ücretlerini arttırmış. TPAO çalışanları neden yüksek maaş alsın?" diyerek yeniden yapılanmaya karşı çıktı.

TPAO yetkilileri ise dünya petrol şirketleri yapısı ve ücret politikalarını anlatarak "Kalifiye eleman bulamıyoruz" desede Hazineyi ikna edemedi.

Kulisier de konuşulana göre TPAO'nun kaderi hakkındaki çalışmalar hakkında son kararı, ilk izni veren Başbakan Erdoğan verecek.

05 Eylül 2011, Pazartesi

<http://www.enerjiport.com/2011/09/03/tpaoya-hazine-engeli/>

TPAO'nun Başlangıçta sermayesi 150 Milyon TL olarak belirlenmiş, hisseleri (A) ve (B) grubu şeklinde iki gruba ayrılmış; %51 oranında (A) grubu hisseleri münhasıran Hazineye tahsis edilirken, %49 oranındaki (B) grubu hisselerinin hakiki ve hükmi şahıslara tahsisi öngörülmüştür [2].

TPAO'ya sürpriz ortaklar

1954 yılında kurulan ve 1983'te kanun hükmünde kararname ile kamu kuruluşu haline getirilen Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'na yeni ortaklar geldi. Kuruluşunda şirkete ortak olan Sosyal Güvenlik Kurumu, geçtiğimiz aylarda davayı kazanarak yaklaşık yüzde 6 civarındaki hissesini yeniden aldı. Halka arzı gündeme gelen Türkiye'nin en büyük ve karlı şirketlerinden biri olan TPAO, kamu adına hidrokarbon arama, sondaj, üretim, rafineri ve pazarlama faaliyetlerini yürütmek amacıyla kuruldu. Şirkette Hazine'nin yanı sıra Emekli Sandığı (bugünkü adıyla SGK), İş Bankası, Anadolu Sigorta, Petrol Ticareti Vakfı ve 20 dolayında şahıs kurulu ortak olarak yer aldı. 1983'e kadar entegre bir petrol şirketi olarak pek çok alanda faaliyette bulunan TPAO, 1983'te 233 sayılı kanun hükmünde kararname ile kamu kuruluşu haline getirildi ve "TPAO'nun yüzde 100'ü Hazine'nindir" kararı kabul edildi. Ortaklık yapısı belli olmayan bir kuruluşta halka arzın söz konusu olamayacağı kaydedilirken halen mecliste bulu-

nan yeni teşkilat kanununu çıkartılabilirse genel kurulun oluşturulacağı, genel kurul oluştuktan sonra şirketin hissedar yapısının belirleneceği ve sonra da kanuni bir şekilde TPAO'nun halka arzıyla ilgili işlemleri başlatılabileceği konuşuluyor

Suprise partners to TPC

New partners has come to Turkish Petroleum Corporation which was established in 1954 and became a public enterprise with the statutory decree. Social Security Institution, which participate to the company in their establishment, get their approximately %6 percent of share back by winning the case. While it is recorded that there won't be a matter of public offerings, still it is said that if the new organic law is made, plenum will be formed and after that the shareholders will be determined and the public offerings of the TPC will start legally.

energyturk 45

Medyada çıkan haberler, hem internette hem de petrol mühendisleri arasında dolaşan TPAO kanunu diye bir taslak metnin varlığı üzerine konunun resmi boyutunu öğrenmek adına PMO Yönetim Kurulu olarak hem ETKB'dan hem de TPAO'dan resmi randevu talep ettik [10].

22 Aralık 2010 tarihinde TPAO Genel Müdürü Mehmet Uysal ile konuyu görüştük.

ETKB'dan halen randevu için yanıt beklenmektedir.

TPAO Genel Müdürü Mehmet Uysal'ın açıklamaları:

- ☐ Mevcut yapı ile TPAO'nun devam etmesi imkansız. Sıkıntılar:
- ☐ TPAO'nun yasal durumu yetersiz, 233 KHK, personel davaları,
- ☐ Sayıştay tarafından denetlenecek,
- ☐ Kapsam Dışı personelde tavan uygulaması, fazla mesaide kısıtlama,
- ☐ Kapsam İçi personelde Kamu-İş engeli,
- ☐ TPAO'nun ortaklık sorunları

TPAO Genel Müdürü Mehmet Uysal'ın çözüm açıklamaları:

- ☐ TPAO sıkıntılarının çözümü için kanun taslağı hazırladı. Bununla hedeflenenler:
- ☐ TPAO'nun 1980 öncesi, 1954 deki gibi yapıya kavuşturulması,
- ☐ Bakanlar Kurulunun atayacağı güçlü Genel Müdür ile siyasetin etkisinin azaltılması,
- ☐ Özerk yapı, Genel Kurul'un, Yönetim Kurulu'nun belirleyeceği yönetim şekli, personel ücretlerindeki sıkıntının giderilmesi,
- ☐ Dikey Entegrasyonun önünün açılması,
- ☐ TPAO ortakları (Emekli Sandığı, İş Bankası) sorunun çözülmesi

- 1926: 792 Sayılı Petrol Yasası çıkarıldı.
- 1933: 2189 Sayılı yasayla "Petrol Arama ve İşletme Dairesi" kuruldu.
- 1935: 2804 Sayılı yasayla MTA kuruldu. PAİD kaldırılarak devlet adına arama ve sondaj faaliyetlerini yürütme görevi MTA'ya devredildi.
- 1940-1947: Raman (1940), Garzan (1947) petrol sahaları keşfedildi.
- 1941: Petrol Ofisi kuruldu.
- 1953: Batman Rafinerisi kuruldu.
- 1954: 6326 Sayılı Petrol Kanunu yürürlüğe girdi.
- 1954: 6327 Sayılı yasayla TPAO kuruldu. Devlet adına yürütme görevi TPAO'ya devredildi.
- 1954: 6326 sayılı Petrol Kanunu ile Petrol Dairesi Reisliği kurulmuş, Petrol Dairesi Reisliği 1973 yılında kamuoyunda petrol reformu kanunu olarak bilinen 1702 sayılı Kanun ile T.C. Petrol İşleri Genel Müdürlüğü adını almıştır.
- 1959: Batman Rafinerisi TPAO'ya devredildi.
- 1960: Petrol Ofisi (POAŞ) TPAO'ya devredildi.
- 1961: İPRAŞ Rafinerisi kuruldu.
- 1965: TPAO'nun öncülüğünde İzmit/Yarımca'da Petrokimya A.Ş. (Petkim) kuruldu.
- 1967: Batman-Dört Yol Petrol Boru Hattı açıldı.
- 1967: İzmir/Aliağa Rafinerisi kuruldu.
- 1971: TPAO ve İPRAŞ ortaklığı ile İzmit/Yarımca'da İstanbul Gübre Sanayi A.Ş. (İGSAŞ) kuruldu.
- 1972: İPRAŞ Rafinerisinin tüm hisseleri TPAO'ya geçti.
- 1974: TPAO öncülüğünde DİTAŞ kuruldu.
- 1974: BOTAŞ TPAO'ya bağlı ortaklık olarak kuruldu.
- 1974: TPAO öncülüğünde Akaryakıt Dağıtım A.Ş. (ADAŞ) kuruldu.
- 1983: Resmi Gazete'de yayımlanan 60 sayılı "İDT ve KİK Hakkındaki KHK" ile Türkiye Petrol Kurumu'nun kurulması ve TPAO ve TPAO'ya bağlı ortaklıklar TÜPRAŞ, BOTAŞ, POAŞ ve DİTAŞ, TPAO bünyesinden ayrılarak Türkiye Petrol Kurumu'na bağlı birer Anonim Ortaklık haline gelmesi öngörülmüştür.
- 1984: 233 Sayılı KHK, İDT STATÜSÜ, Dikey Yapının Sonu. TÜPRAŞ, POAŞ, DİTAŞ, PETKİM, İGSAŞ KHK ler ile bağlı ortaklık daha sonra özelleştirme programına alınmışlardır.
- 1990: Tüpraş, T.C. Başbakanlık Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'na devredilmiştir.
- 1991: Özelleştirme planı çerçevesinde, Tüpraş'ın birinci halka arzı gerçekleştirilmiştir.
- 1995: BOTAŞ, TPAO'dan ayrılarak Kamu İktisadi Teşekkülü statüsü Anonim Şirket olarak yapılandırıldı.
- 17.01.2007: 5574 Sayılı "Türk Petrol Kanunu" Cumhurbaşkanı tarafından Meclise geri iade edilmiştir.

"TPAO bilinçli parçalandı"

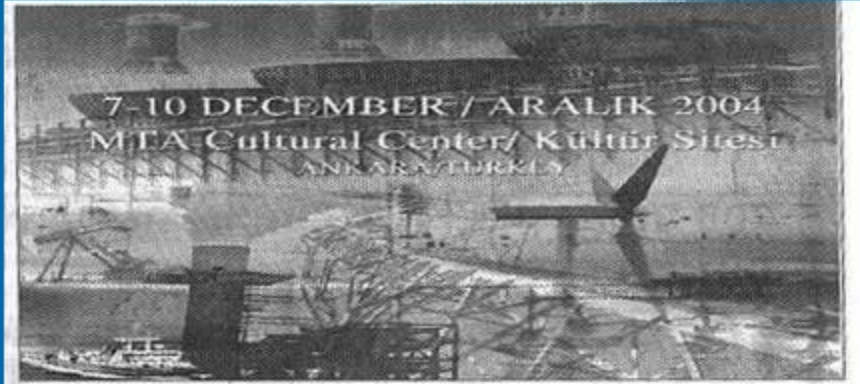
Jeofizik Mühendisleri Odası Başkanı Uğur Gönülalan, kalkınma ve sanayileşme yerine borçlanma ve ithalatın geliştirildiğini belirterek, "Yer altı zenginliklerimize karşın kömür, bakır, krom ve birçok cevheri ithal eder duruma geldik" dedi.

Jeofizik Mühendisleri Odası Başkanı Uğur Gönülalan, Türkiye'de 10 milyar doların üzerinde potansiyele sahip 18 maden bulunduğunu ancak yer altı zenginliklerinin değerlendirilmiyor, ithalat yolunun tercih edildiğini söyledi.

16. Jeofizik Kongresi, MTA'da yapıldı. Oda Başkanı Uğur Gönülalan, kalkınma ve sanayileşme yerine borçlanma ve ithalatın tercih edildiğini, ekonomik model yanlışlarından dolayı Türkiye'nin kömür, bakır, krom ve birçok cevheri ithal ettiğini, oysa 10 milyar doların üzerinde potansiyele sahip 18 madenin bulunduğunu söyledi. Kalkınma ülkelerinin yer altı kaynaklarını kullanarak ya da başka ülkelerden maden hammaddesi ithal ederek sanayilerinin önünü açtığını anlatan Gönülalan, "Hızlı kalkınma sürecinde olan ülkemizde madencilik gayri safi milli hasıladaki pay yüzde 40'tan yüzde 1'e düşmüştür. Yer altı zenginliklerimizin kalkınmamızda önemli kaynaklardan birisi olabilmesi için jeofizik aramaya gereken önemi vermemiz gerekiyor" dedi. 2003 yılı itibarıyla Türkiye'nin ham petrol talebinin yüzde 91'ini, doğalgaz talebinin ise yüzde 97'sini ithalat yoluyla karşıladığını anlatan Gönülalan, 2020 yılında bu rakamların yüzde 99 ve yüzde 100 olmasının beklendiğini dile getirdi. Son yıllarda petrol arama ve üretim faaliyetlerinde düşüşler yaşandığını dikkat çeken Gönülalan, "Petrol Kanunu ve diğer bazı kanunlarda yapılan değişikliklerle TPAO bünyesindeki TUPRAS, BOTAS, POAŞ ve DİTAS bilinçli olarak parçalanmıştır. Yerli kuruluşumuz TPAO'nun arama ve üretim yatırım bütçelerini belirleme yetkisi elinden alınarak arama ve üretim faaliyetleri durma noktasına getirilmiş, TPAO'nun bilinçli olarak atıl hale getirilmesi ile özelleştirme zeminini hazırlanmıştır. TPAO göden çıkarılmakta, ulusal varlığımız olan yer altı kaynaklarımız yabancı tekelin zarar hesabına terk edilmektedir" diye konuştu.

GAZETE ANKARA
08.12.2004

Jeofizik Kongresi toplanıyor

Jeofizik Mühendisleri Odası Başkanı Uğur Gönülalan, Türkiye'de ve

Petrol Yasası ve diğer yasalarda yapılan değişiklikler ile TPAO bünyesinde TUPRAŞ, BOTAŞ, POAŞ ve DİTAS'ın bilinçli olarak parçalandığına dikkat çeken Gönülalan, TPAO'nun bilinçli olarak atıl hale getirilerek, arama faaliyetlerinin durdurma noktasına getirildiğini ifade etti.

*Bir milletin tealisi yeraltı
zenginliklerinin işlem ve
değerlendirilmesine bağlıdır.*

K. Atatürk